

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Kateřina Hartlová

Co děti vidí jako trest a co už je pro ně
ubližování?

vedoucí práce: Mgr. Pavlína Valouchová, Ph.D.

2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 25. 6. 2015

.....

Kateřina Hartlová

Poděkování

Děkuji touto cestou Mgr. Pavlíně Valouchové, Ph.D. za odborné vedení, rady, připomínky a také za ochotu, se kterou přistupovala ke vzniku této práce.

Ráda bych také poděkovala všem dětem a jejich pedagogům za jejich ochotu zúčastnit se výzkumného šetření a také za jejich čas, který mi věnovali.

OBSAH

ÚVOD	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Děti	8
1.1 Vymezení pojmu dítě	8
1.2 Mladší školní věk (6-11/12).....	9
1.2.1 Vývoj dítěte.....	9
1.3 Výchova dětí	10
1.4 Typy výchov.....	11
2 Tresty ve výchově	13
2.1 Vymezení pojmu trest	13
2.1.1 Tělesný trest	13
2.1.2 Psychický trest	14
2.1.3 Zákazy oblíbené činnosti, práce za trest	14
2.2 Důvody trestání	14
2.3 Funkce trestů	15
2.4 Rizika trestů.....	16
3 Tresty za hranicí normy - Syndrom CAN	17
3.1 Práva dětí.....	17
3.1.1 Úmluva o právech dítěte	17
3.1.2 Listina základních práv a svobod.....	18
3.1.3 Sociálně-právní ochrana dětí.....	18
3.1.4 Občanský zákoník.....	20
3.1.5 Trestní právo	20
3.2 Vymezení pojmu - Syndrom CAN.....	21
3.3 Rizikové faktory syndromu CAN	21
3.4 Způsoby ohrožení dětí.....	22
3.4.1 Tělesné týrání.....	22
3.4.2 Týrání psychické, emoční	23
3.4.3 Tělesné i psychické týrání (Münchhausenův syndrom v zastoupení)	23
3.4.4 Organizované týrání.....	23

3.4.5	Sexuální zneužívání	23
3.4.6	Zneužívání psychické/emoční.....	24
3.4.7	Zanedbávání dětí.....	24
3.5	Důsledky syndromu CAN	25
II.	EMPIRICKÁ ČÁST	26
4	Metodologický postup.....	26
4.1	Metodologie výzkumu.....	26
4.2	Výzkumný cíl, hypotézy a jejich operacionalizace	26
4.3	Výzkumná technika.....	31
4.4	Charakteristika zkoumaného vzorku.....	32
4.5	Metoda zpracování dat	32
5	Výsledky výzkumu	33
5.1	Jak děti vnímají trest?.....	34
5.2	Jaký trest je pro děti nejhorší?.....	37
5.3	Co děti považují za adekvátní trest?.....	39
5.4	Za co by děti měly být trestány a za co naopak ne?	44
5.5	Jak jsou v dnešní době děti trestány?	46
5.6	Jak rodiče v dnešní době vychovávají své děti?.....	48
5.7	Znají děti pojem týrání, zneužívání a zanedbávání? Pokud ano, odkud se o něm dozvěděly?.....	50
5.8	Dokážou děti odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání?	53
5.9	Jak by se děti zachovaly, pokud by o někom, kdo je týraný, zneužívaný nebo zanedbávaný věděly.	55
5.10	Znají děti nějakou takovou osobu, o které si myslí, že je týraná, zanedbávaná nebo zneužívaná? Pokud ano, proč si to myslí?	56
5.11	Kde v takovém případě děti týrané, zanedbávané či zneužívané mohou hledat pomoc? Co by jim mohlo pomoci?.....	59
5.12	Ví děti o tom, že v České republice existují práva dětí? A dokážou děti některá z nich vyjmenovat?	60
5.13	Shrnutí	62
	ZÁVĚR.....	64
	BIBLIOGRAFICKÝ SEZNAM	65
	SEZNAM PŘÍLOH.....	69

ÚVOD

Téma si volím z důvodu, protože bych se této problematice do budoucna ráda věnovala. Má práce by měla přispět k celkovému aktuálnímu pohledu na výchovu spojenou s tresty. Téma bude doplněné o výzkum, do něhož zařadím samotné děti, které by mohly přispět vlastním názorem a pohledem na problematiku věci. Ač to možná z názvu mé práce nevyznívá, práce je zaměřena na samotná práva dětí a také na porušování práv dětí. I když u nás existuje mnoho právních forem ochrany dětí a působí mnoho mezinárodních organizací, výskyt trestných činů páchaných na dětech je stále alarmující. Mnoho autorů se zabývá správnou výchovou dětí, co při výchově nepoužívat a co naopak ano. Jak pracovat s odměnami a tresty u dětí. Zda při výchově používat či nepoužívat tělesné tresty, jak nejlépe dítě vychovávat. A přesto se mnohým dětem kvalitní výchovy, lásky, bezpečí, porozumění a ochrany nedostává.

Cílem práce je zjistit, jak děti v dnešní době vnímají trest, míru trestu, co považují za adekvátní trest, jak jsou v dnešní době děti trestány a zda dokážou odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání. Hlavním úkolem je zjistit, kde podle dětí končí výchova a kde začíná týrání. Zajímá mě, zda jsou děti mladšího školního věku vůbec schopny rozpoznat výchovu a s ní spojené tresty od týrání, které si rodiče už nesmějí dovolit. Uvědomuji si, že toto téma je velmi citlivé, neveselé a pro mnohé děti velmi stresující, možná až bolestivé. Jelikož se zaměřuji na děti mladšího školního věku, je mi jasné, že můj dotazník musí být přizpůsoben věku a schopnosti dítěte chápat problematiku. Také nezapomínám na to, že se mezi dotazovanými může objevit dítě, které může být dítětem ohroženým. Proto otázky budu pokládat citlivě, abstraktněji a obecněji, aby se dítěte nějak nedotkly a nevyvolaly v něm nepříjemné a špatné pocity.

Tématem bych ráda upozornila na to, aby lidé ve svém okolí měli oči otevřené a snažili se pomáhat snižovat výskyt trestných činů páchaných na dětech, ubližování, týrání a zneužívání dětí. Jen tak budeme moci ochraňovat současné, budoucí, narozené i ještě nenarozené děti, vnoučata, synovce, neteře atd. Domnívám se, že s příchodem nových moderních technologií se uzavíráme do svého soukromí. Věnujeme se jen sobě a svým blízkým a už se nezajímáme o okolní svět. Nepomáháme lidem, kteří s námi jsou na tomto světě. Možná i proto, že toto téma je tak hodně citlivé a smutné, s ním nikdo nechce mít nic společného a raději zavíráme oči.

Svou práci povedu k tomu, aby se děti zamyslely nad tím, zda ve svém věku ví, jak by se k nim měl rodič chovat a naopak, jak by se chovat neměl. Chtěla bych také zjistit, zda například učitelé věnují této problematice dostatek pozornosti a věnují hodiny nebo části hodin besedám či diskusím s námětem tresty, jejich oprávněnost a přesah do fáze protizákonného jednání rodičů, ubližování. Protože studuji obor sociální práce, zamýšlím se nad tím, zda by bylo možné ze strany sociální práce přispět k určité prevenci na školách, táborech, ve volnočasových aktivitách a podobně. Zároveň řeším otázku propagace a předcházení špatně nastaveným normám některých rodičů.

Své dvě povinné studijní praxe jsem věnovala problematice, která se týká dětí. Jedna z nich probíhala v Azylovém domě pro matky s dětmi, kde jsem byla svědkem nesprávné či neadekvátní výchovy dítěte a nenaplňování potřeb dítěte ze strany rodiče. Několik dnů jsem byla v zařízení Klokánek pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Právě tam jsem došla k závěru, že je potřeba problematice věnovat soustavně velkou pozornost s velice opatrným, empatickým a citlivým přístupem. Nevhodné chování dospělých k dítěti ve společnosti bylo, je a bohužel asi i bude. Druhá praxe probíhala na odboru sociálně-právní ochrany dětí, kde jsem se do styku s dětmi mockrát nedostala. Získávala jsem ale informace pomocí dokumentace a spisů, které byly mnohdy velmi drastické a smutné. Bylo neuvěřitelné, co vše dokážou rodiče páchat svým dětem.

Zjistila jsem, že existuje mnoho výzkumů, kde se výzkumníci dětí ptají, jak je rodiče trestají, za co, kolikrát a jaké tresty používají. Ale nenašla jsem nic, kde by se výzkumníci dětí ptali, co děti vidí jako trest, tedy adekvátní výchovu a jestli děti vnímají, co už není správné ze strany rodičů a co si rodiče nesmí dovolit.

Po provedení výzkumu a vyhodnocení výsledků bych ráda požádala pedagogy, sociální pracovnice z OSPOD i policii ČR, zda by bylo možné pro děti uspořádat besedu, která se bude zaměřovat právě na to, co si rodiče, prarodiče, příbuzní, sousedé a jakákoli jiná cizí osoba už nesmí vůči nim dovolit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

Níže uvedenou kapitolu Děti uvádím ve své práci proto, že je pro můj cíl práce velmi zásadní. Při výzkumu budou právě děti hlavními aktéry a budou mi poskytovat informace. Konkrétně se bude jednat o děti mladšího školního věku. Cílem práce je zjistit, jak děti v dnešní době vnímají trest, míru trestu, co považují za adekvátní, jak jsou v dnešní době trestány, zda si podle nich tresty zaslouží, zda dokážou odlišit trest od ubližování.

Právě náhled a postoj dětí k této problematice může přispět k řešení tíživých situací, které mohou vzniknout z nerozeznání právě toho, co je trest a co už je ubližování, co si rodiče již nesmí dovolit. Výchova a vývoj dítěte s tímto úzce souvisí. Už jen na typy výchov mohou být odlišné názory. Vývoj dítěte bývá ovlivněn právě typem výchovy. V takovém případě dává typ výchovy dítěti jiný pohled na svět.

Tato práce a s ní spojený výzkum má v konečné fázi pomoci především dětem. Pomoc vidím například v tom, že se při vyplňování dotazníku děti zamyslí nad tím, zda jsou vůbec schopny rozlišit trest od týrání, jak je doma rodiče trestají a jak si ony samy představují, že by měly být trestány.

1 Děti

Jedním ze stěžejních pojmů mé bakalářské práce je pojem děti. Proto se zaměřím nejdříve na termín dítě. Ke studiu jsem si vybrala děti mladšího školního věku mezi devíti až dvanácti lety, tedy 4. - 5. třída základní školy. Považuji za vhodné a důležité zaměřit se na vývoj právě této cílové skupiny. Dítě ve svém vývoji prochází určitými změnami, rozšiřuje si obzor, učí se novým věcem a jiné věci opouští. Také poznává nové lidi a možná už prožívá loučení s lidmi. To vše může ovlivňovat názor či postoj dítěte na trest, a proto je důležité se o tom alespoň v krátkosti zmínit.

1.1 Vymezení pojmu dítě

Pojem dítě a jeho ukotvení v legislativě není doslova ohraničeno. Jako dítě můžeme považovat právě narozené dítě, ale také například už i plod dítěte v děloze matky. Jako dítě můžeme označit člověka v prvním období svého života. Konec dětství můžeme označit dosažením zletilosti.

Úmluva o právech dítěte v článku I definuje pojem dítěte takto: „Pro účely této

úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“

1.2 Mladší školní věk (6-11/12)

Vágnerová ve své knize popisuje školní věk, který dále rozděluje na raný školní věk, střední školní věk a starší školní věk. Já se ve své práci podle autorky budu zabývat raným a středním školním věkem. Raný školní věk probíhá od nástupu do školy, tedy od 6-7 let až do 8-9 let. Je charakteristický tím, že se u dítěte mění jeho sociální postavení. Z dítěte se stává školák. Prochází vývojovými proměnami, které jsou zjevné právě především ve vztahu ke škole. Střední školní věk začíná v období, kdy končí raný školní věk a končí v období 11-12 let věku, kdy dítě začíná dospívat. Toto období můžeme považovat za období přípravné na dospívání. (Vágnerová, 2008, s. 236-237)

Období bývá charakteristické tím, že dítě rádo pomáhá, dostává se mu pocitu užitečnosti a rádo soutěží. Jedná se o snahu být lepší. Jeho hlavním motivem je škola. Dítě se do ní těší, sdílí své zážitky s ní spojené. Dítě všemu důvěřuje, projevuje se tak naivní realismus, který postupně přechází v realismus kritický. Dítě je stále závislé na autoritách, kterými bývají často rodiče a učitelé. Vliv autorit se oslabuje kolem 10 roků dítěte. Dítě je v tomto období družné, radostné, bezstarostné a hovorné. Projevuje se zde potřeba začlenit se a ztotožnit se s nějakou skupinou. Paměť postupně přechází od mechanické k logické a od krátkodobé k dlouhodobé.¹

1.2.1 Vývoj dítěte

Z pohledu tělesného vývoje bývají dívky v tomto období o něco větší i těžší než chlapci. Projevuje se to i větší psychickou odolností nebo schopností delšího a intenzivního soustředění na školní práci. Chlapci si více užívají pohybové aktivity a sporty. Dívky i chlapci dokážou podat energický výkon a zcela se při něm vyčerpají, ale své síly zakrátko obnoví. (Labusová, 2014)

Psychický vývoj se projevuje logickým uvažováním a duševní vyzrálostí. Dítě se často ptá po příčinách jevů, je schopno se učit číst, psát a počítat. Také se rozvíjí jeho představivost a začíná chápat pojmy času a prostoru. Začíná chápat, co je to povinnost,

¹ Studium Psychologie [on-line]. „Etapy psychického vývoje: vstup dítěte do školy, mladší školní věk. Psychologická charakteristika těchto období, jejich význam pro další vývoj“. Dostupné z <http://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/5-vstup-do-skoly-skola.html> [posl. akt. neuvvedeno] [cit. 16. 1. 2015].

zvyšuje se u něj schopnost samostatnosti. Dokáže odkládat okamžité uspokojování přání. Dítě je v tomto období velmi důvěřivé. Věří všemu, co se mu dostává od rodičů, učitelů či jiných autorit. (Labusová, 2014)

V tomto věku začíná na dítě společnost klást určité požadavky a očekává se, že dítě bude požadavky plnit. Tato fáze bývá někdy označována jako fáze píle a snažení. Toto období můžeme nazvat jako přípravné období na další vývojové, těžší období a to je dospívání. (Vágnerová, 2008, s. 237-238)

V rámci vývoje osobnosti se dítě v tomto období váže na silnějšího jedince, tedy určitou autoritu. Zpravidla to bývají rodiče nebo paní učitelka či spolužák. Pro dítě je důležitý vztah. Dítě hledá pravdivost, upřímnost, otevřenost, hlubokou vzájemnost. Tyto aspekty často hledá v rodině. Dítě má pozitivní vztah k práci, chce být užitečné, očekává odměnu. (Vágnerová 2008, s. 266-267)

Langmeier s Krejčířovou píše dále o tom, že se dítě učí seberegulace, uvědomuje si, že pocity je možno skrývat a také potlačit vůlí. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 131)

Vývoj dovedností a schopností dítěte je závislý na tělesném růstu. Dítěti se zlepšuje jemná a hrubá motorika - lepší koordinace pohybů. Vytváří se také smyslové vnímání, kdy dítě zkoumá věci po částech, ale začíná také vnímat věci jako celek. Dokáže si vybavit v paměti dřívější vjemy. Dítě si rozšiřuje slovní zásobu. Rychlý vývoj řeči podporuje rozvoj paměti. Dítě se učí, jak se učit. V rámci kognitivního vývoje je dítě schopno využívat logické operace. Ty se však vážou na názornou představivost. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 120-127)

1.3 Výchova dětí

„Výchova je hlavním úkolem rodičů. Výchova znamená v praxi vždy určitý korigující zásah do chování, myšlení a cítění dítěte.“ (BROCKERT, 1996, s. 271)

Každé dítě si do života nese určitý vklad a do života vstupuje s určitým potencionálem. Právě rodina ovlivňuje dítě výchovou, prostředím a vztahy mezi členy rodiny. Proto si každé dítě bude pod pojmem trest představovat něco jiného. Lišit se bude i stupnice toho, co děti vidí jako trest, který si zaslouží a je adekvátní od trestu, který překračuje práva dětí. Z toho důvodu jsem do své práce zařadila typy výchov, se kterými se nejčastěji setkáváme.

1.4 Typy výchov

Každý rodič většinou své dítě vychovává tak, jak byl on sám vychováván nebo svého potomka vychovává velmi podobně. Typ výchovy, kterou rodič používá, dítě do budoucna velice ovlivní jak pozitivně, tak často i negativně. Právě díky různým typům výchov existuje mnoho způsobů vychovávání a trestání. V dnešní době se nejčastěji setkáváme se základními způsoby výchov: demokratickou, liberální a autoritativní. Existuje ještě mnoho dalších typů výchov, ale já si budu všimnout jen základních typů. Při výchově jsou tyto způsoby často kombinovány. Myslím si, že v naší zemi převládá spíše autoritativní způsob výchovy s prvky demokratické výchovy, kdy se rodiče snaží o vysvětlující a partnerský přístup. S prvky liberální výchovy se jistě také setkáváme. Myslím si, že postupem času se bude liberální výchova uplatňovat víc a víc, což asi ne příliš pozitivně bude ovlivňovat společnost. Jednotlivé přístupy budu vysvětlovat níže.

Demokratická výchova

Jedná se o jeden z nejadekvátnejších typů výchov. Dítě je zde bráno jako rovnoprávný člen rodiny a je respektováno. Rodiče a děti mají přátelský vztah. Určitá pravidla zde existují a rodiče se snaží, aby se pravidla dodržovala. Je zajímavé, že děti se samy na pravidlech podílejí. Tento typ výchovy se spíše snaží o vysvětlování a porozumění než o samotné tresty. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 255)

Demokratická výchova vede: „k rozvoji iniciativy a samostatnosti, ale také k odpovědnosti, kázi a respektu k právům ostatních. Má odlišný dopad na chování jedinců než autoritativní výchova a liberální výchova.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 47)

Liberální výchova

V liberální výchově je důraz kladen na volnost. Rodiče tedy dětem ponechávají co největší volnost a neomezují jejich vlastní aktivity (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 255)

Tento styl výchovy vede: „k malé odpovědnosti, nerespektování skupinových norem, snižuje integraci a organizaci práce ve skupině i efektivitu jejích výsledků.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 142-143)

Autoritativní výchova

Autoritativní výchova je opakem výchovy liberální. Staví na poslušnosti dítěte. Autoritou jsou rodiče, děti jsou ve vztahu k rodičům podřízeny. Je zde jasné rozdělení pozic. Rodiče k tomu, aby byly děti poslušné, používají ve své výchově hlavně fyzické a psychické trestání, výhrůžky, zastrašování. Rodiče děti nutí, aby plnily jejich přísné příkazy, a prosazují svoji moc (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 255) Výchova autoritativní vede: „k velké závislosti na vychovateli a zvýšené submisivitě nebo naopak agresivitě.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 25)

2 Tresty ve výchově

Tresty ve výchově nepatří k příjemným stránkám výchovy. Opakem je odměna, kterou rodiče používají, když chtějí dítěti sdělit, že se mu něco povedlo nebo, že jsou s jeho chováním spokojeni. Dále mohou chtít odměnou motivovat dítě k dobrým výsledkům, pokračováním v dobrém chování a plnění svých povinností. Trest má sloužit k tomu, aby dítě dělalo co nejméně chyb nebo aby si nenavyklo špatnému chování. Nyní se zaměřím na konkrétní definice trestu.

2.1 Vymezení pojmu trest

Matějček ve své knize píše: (2000, s. 26): „Co je to tedy - psychologicky vzato - trest? Trest zajisté není to, co jsme si jako trest pro dítě vymysleli, ale to, co dítě jako trest prožívá.“ „Co je trestem pro jednoho, nemusí jím být trestem pro druhého. Věci mohou dojít tak daleko, že trest se stane „odměnou“ nebo vyznamenáním.“ (Matějček, 2000, s. 25-26) V další části se zaměřím na základní druhy trestů, které jsem shrnula dle Vaníčkové. Vaníčková píše o tělesných trestech a Matějček píše o psychických trestech, zákazech oblíbené činnosti a pracích za trest.

2.1.1 Tělesný trest

Vaníčková (2004, s. 31, podle EPOCH WORLDWIDE, RADDA BARNEN): „Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek.“

Zajímavý seznam tělesných trestů ve své knize uvádí Lovasová a Schmidová (2006, s.7) „Za tělesný trest jsou obecně považovány: facka, pohlavek, výprask rukou či jiným předmětem, kopanec, herda do zad, rána pravicí nebo ukazovákem, odhození, třesení, praštění hlavou o zeď, štípání, tahání za vlasy, vytrhávání vlasů, kroucení ušním boltcem, údery různými předměty do hlavy, burák (prudké přejetí palcem po zadní straně krku), škrcení, cvrknání do ucha, stoj na hanbě v předpažení, klečení, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, přivazování ke stolu nebo stromu, svazování končetin, zalepování úst leukoplasty apod.“

V dnešní době se jako fyzický trest nejčastěji používá facka. (Vaníčková, 2004, s. 32) Facka či plácnutí přes ruku nebo přes zadek se může zdát pro mnoho lidí zcela normální a nepovažují je za tělesný trest. V roce 2001 byla Výborem OSN pro práva

dítěte přijata tato definice: „Tělesným trestem dítěte se rozumí každý test, kde je použita tělesná síla způsobující bolest, či byť nepatrným dyskomfort dítěte.“²

2.1.2 Psychický trest

Ponížení, pokárání, hubování, hrozby. To vše můžeme zařadit do psychických trestů. V tomto typu trestů nám jde o to, abychom v dítěti vyvolali pocit lítosti. Aby dítě prožilo pocit viny a litovalo svého chování či jednání, protože trestající osobu má rádo a velmi mu na ní záleží. Tento typ trestu nefunguje. Setkáváme se s tím u dětí, které vyrůstají v rodině bez lásky nebo vyrůstají v ústavěch. Konkrétně hrozby by se neměly používat vůbec. V dítěti vyvoláváme neurotizující stavy, které vedou až k vyčerpání. Dítě totiž žije pod tíhou trestu a dlouhotrvajícího napětí. (Matějček, 2000, s. 78-84)

2.1.3 Zákazy oblíbené činnosti, práce za trest

Zakázat dítěti něco, co rádo dělá, je nejběžnější trest. Může se jednat například o domácí vězení. Tento typ trestu je účinný, pokud dítě má potřebu volného pohybu a je rádo ve společnosti dalších dětí. U dítěte samotářského nemá význam. (Matějček, 2000, s. 75)

Tresty, jako jsou práce za trest, mají výchovný význam jen tehdy, pokud má dítě napravit něco, co samo způsobilo. Je důležité rozpoznávat, zda dítě například rozbilo nějakou věc úmyslně či nechtěně. Při výchově bychom neměli využívat trestu prací. Jedná se přeci o něco, co k životu nutně patří. Tím, že dítě budeme nutit do nějaké práce za trest, vyvoláváme v něm negativní prožitky, které se objevují v běžných povinnostech a dítěti se tak mohou tyto práce či povinnosti zprotivit. (Matějček, 200, s. 77-78)

2.2 Důvody trestání

Přehledný i obsáhlý seznam toho, z jakých důvodů rodiče používají fyzické i jakékoli jiné tresty, vytvořili autoři knihy Respektovat a být respektován (Kopřiva, Nováčková, Nevolová, 2008, s. 122-123).

Jedním z důvodů je samotná výchova, která spočívá v tom, že rodiče chtějí naučit touto cestou děti mravním principům a vymezit hranici chování. Také tuto výchovu uplatňují z důvodu ponaučení, pro výstrahu ostatním a jako prevenci proti špatnému

² Vládní kampaň Stop násilí na dětech [on-line]. „Formy násilí páchaného na dětech“. Dostupné z: <http://stopnasilinadetech.cz/formy-nasili> [posl. akt. nevedeno] [cit. 21. 1. 2015].

chování. Dalším z důvodů je sociální model převzatý z vlastní rodiny. Rodiče vidí ve výchově trest jako něco, co je nutné. A pokud ho nebudou používat ve své výchově, tak jako rodiče selžou. Hraje zde důležitou roli společnost, která očekává, že rodič své dítě potrestá. Rodiče tento způsob výchovy mohou považovat za zcela normální, protože většina z nich byla ve svém dětství tělesně trestána. Jako hlavní výchovná hodnota je zde považována poslušnost. Vliv emocí je další z důvodů, proč rodiče trestají své děti. Jedná se o situace, kdy rodič nezvládne určitou emoční situaci, například: zlost, vztek či strach o dítě a ventiluje své vlastní negativní emoce. Rodiče si také občas potřebují potvrdit svoji moc nad dítětem, a tak trestají z důvodu nadřazenosti. Chtějí si udržet svoji moc či prosadit svoji pravdu. Důvodem trestání může být také pomsta, odplata, ale také uspokojování, které nastává při utrpení druhých. Dalším z důvodů trestání může být pocit bezmoci. Rodiče neví, jak danou situaci řešit, neznají další alternativy jak situaci vyřešit a jsou bezradní. Pod pojmem časový stres autoři popisují situaci, kdy rodič má málo času a potřebuje reagovat na nevhodné chování dítěte. Dále se může jednat o důvod, kdy rodiče chtějí mít klid a nechtějí se nijak namáhat. Poslední důvod, který autoři uvádí, je důvod, kdy si rodiče trestáním svých dětí řeší osobní problémy, svá zklamání či nespokojenost. Důvod trestání, napravení je projev jejich vlastní náladovosti, únavy, podrážděnosti či problémů v komunikaci. (Kopřiva, Nováčková, Nevolová, 2008, s. 122-123).

Když už rodiče své děti z nějakých důvodů trestají, tak to dělají pod záminkou, že trest na jejich děti funguje. Tomuto tématu se budu věnovat v následující podkapitole.

2.3 Funkce trestů

Funkce trestů jsou velmi různorodé. Píše o nich mnoho autorů a jedním z nich je například Vaníčková (2004, s. 34-35). Ta ve své knize popisuje, že každý trest má tři funkce. První funkcí je napravit škodu, druhou funkcí je zabránit opakování a třetí funkcí je zbavit viníky pocitu viny. Matějček (2000, s. 32-38) ve své knize uvádí velmi podobnou typologii funkce trestů, v podstatě se ztotožňuje s Vaníčkovou.

První funkce spočívá v tom, aby dítě chápalo své provinění. Škoda, kterou dítě ať už svým chováním či jednáním způsobilo věci nebo osobě, by měla být trestem napravena, nahrazena. (Vaníčková 2004, s. 34)

Druhá funkce poukazuje na princip poučení se ze špatné zkušenosti. Vaníčková v této pasáži zmiňuje, že tento postup možná u některých dětí nefunguje a je potřeba se

ho vyvarovat. Vaníčková píše (2004, s. 34-35): „Jde o děti s ADHD³, děti s psychickou deprivací, děti psychopatické, nadměrně impulzivní atd.“

Třetí a poslední funkcí trestu, kterou Vaníčková zmiňuje, je zbavit viníka pocitu viny. I když právě pocit viny tvoří jádro trestu, je dobré tuto část neodkládat. Jedná se o velmi bolestivé a nepříjemné prožívání. Pokud dítě osvobodíme z pocitu viny, je to pro něj velká úleva a je nám za to i vděčné. Tím, že dítě zbavíme pocitu viny, už bychom neměli jeho prohřešek připomínat a vracet se k němu. Trest byl od toho, aby se prohřešek vymazal. (Vaníčková 2004, s. 35)

Tresty, které mají vést k výchově dítěte, nelze nijak rozdělit či zamítat nebo doporučovat. Každý rodič volí odměnu či trest podle individuálního přístupu k dítěti a přihlídnutí k situaci. Z toho vyplývá, že je možné, že každé dítě bude za určitý prohřešek potrestáno jinak. Vliv bude mít individualita, odlišnosti, kultura rodinného života, vyznání, ale také osobnost rodiče.

2.4 Rizika trestů

V rámci rizik trestů se zaměřím na vymezení, které ve své knize popisuje Matějček (2000, s. 65-73). Jak tresty, tak i odměny, by měly být přiměřené věku a osobnosti dítěte. Tresty se budou s přibývajícím věkem měnit. Měli bychom dávat dětem tresty adekvátně jejich věku. Pokud dítě trestáme, tak bychom mu měli vždy říct, za co je trestáno. Nemělo by stát, že je dítě potrestáno, ale vlastně neví za co. Tresty by se měly dělit. Nemělo by se stát, aby dítě vnímalo, že ať udělá velký či malý prohřešek, bude potrestáno výpraskem. Dítě by postupem času tento druh zákroku přestalo vnímat. S tím souvisí i další poznatek. Neměli bychom tresty přehánět. Jestliže rodič začne s příliš silnými tresty za malé prohřešky, nemůže je dál stupňovat. Matějček (2000, s. 70) píše: „Příliš silné tresty vedou u dítěte k útlumu, k pasivitě, apatii nebo na druhé straně ke vzdoru, vzpouře, touze po pomstě.“ Posledním rizikem trestů je potřeba, aby byli rodiče při používání trestů důslední. To znamená, že by neměla nastat situace, kdy dítě je jednou za své chování trestáno a jednou za totéž chování pochváleno. Dítě je pak v situaci, kdy neví, co je tedy dobře a co špatně. (Matějček 2000, s. 73)

³ Attention Deficit Hyperactivity Disorder

3 Tresty za hranicí normy - Syndrom CAN

Tuto kapitolu hodnotím jako velmi důležitou. Přináším v ní informace z pohledu práv dětí a postupně dále podrobněji rozebírám. Kapitolu práva dětí jsem zařadila proto, že si myslím, že je důležité, aby si děti uvědomovaly svá práva. Poukazuji na syndrom CAN, který vzniká na základě porušování pravidel. Syndrom CAN je jak v naší, tak v mnoha jiných společnostech stále diskutované téma. Ohrožených dětí se syndromem CAN stále přibývá. Téma je velmi osobní a choulostivé a mnoho lidí neví, jak se v podobných situacích chovat. Abych poukázala na vnímání násilí na dětech, uvádím výrok Evy Vaníčkové (2009, s. 7): „Násilí na dětech je základním porušením lidských práv dětí, vždy je neospravedlnitelné a neomluvitelné, protože je tragédií na samém začátku jejich života, který tak jednoznačně předznamenává. Dětem bere výsostné právo a potřebu šťastného a spokojeného dětství. Tato forma zcizení dětství je odpovědná za celoživotní bolest a trauma, se kterou jsou děti nucené žít.“

3.1 Práva dětí

Každý člověk, dospělý i dítě, má na tomto světě svoji hodnotu, lidskou důstojnost a základní práva, která jsou nezczizitelná. Vzhled k tomu, že dítě je velmi lehce zranitelné a bezbranné, potřebuje péči, pomoc, ochranu, porozumění a lásku. Každé dítě od narození do dovršení věku 18 let má nárok na tato dětská práva. Česká republika je povinna učinit všechna zákonodárná, právní a jiná opatření, pro naplnění jednotlivých článků Úmluvy o právech dítěte platné od 6. 1. 1991.

3.1.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla vyhlášena Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989 v New Yorku. Jedná se o první obecně závaznou právní normu, která se týká výhradně práv dítěte. Úmluva o právech dítěte se stala součástí právního řádu České republiky přijetím zákona 104/91 Sb.

„Úmluva o právech dítěte zahrnuje právo: na život, přežití a rozvoj, na jméno, národnost a zachování identity, na svobodu a bezpečnost jednotlivce, nebýt týrán a mučen, na lidskou důstojnost, na pomoc a podporu národního i mezinárodního zákonodárství, na spravedlivé a veřejné jednání u soudů, na soukromí domova a korespondence, na ochranu při nezákonné urážce cti a pověsti, na vzdělání, na volný čas, hry a umělecké činnosti, na vlastní majetek, na přiměřenou životní úroveň, na

uzavírání sňatku a založení rodiny, na účast v občanských hnutích a současně i svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání názoru a jejich vyjadřování pokojného shromažďování, pohybu a pobytu.“ (Vaníčková, Provazníková, Hadj-mousová, 1995. s. 10)

Preambule Úmluvy říká, že dítě musí vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění. Rodič nebo zákonný zástupce má hlavní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte, na druhé straně stát je má v tomto podporovat a poskytovat jim při výchově dítě přiměřenou pomoc. (Vaníčková, Provazníková, Hadj-mousová, 1995. s. 11)

3.1.2 Listina základních práv a svobod

Zde jsou sepsána všechna základní lidská práva, zaručena Ústavou ČR a jsou garantována každé lidské bytosti. Listina má šest hlav. Obecná ustanovení jsou zakotvena v hlavě první. Lidé jsou si rovni v důstojnosti i právech a jsou svobodní. Hlava druhá upravuje základní lidská práva a svobody jako například, že každý má právo na život. Lidský život je nutné ochraňovat ještě před narozením, nikdo nesmí být zbaven života. Právo národnostních a etnických menšit upravuje hlava třetí. Hlava čtvrtá jedná o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Hlava pátá upravuje právo na soudní a jinou právní ochranu a hlava šestá upravuje Ustanovení společná.⁴

3.1.3 Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochraně dětí a zákonu o sociálně-právní ochraně dětí bych ráda věnovala největší pozornost.

Ministerstvo práce a sociálních věcí dále zmiňované pod zkratkou MPSV je hlavním orgánem státní správy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

„Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práva oprávněných zájmů dítěte a je proto upravena

⁴ Dětská práva, Děti mají také svá práva! [on-line]. „Lidská práva“. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz/deti-jejich-prava/lidska-prava> [posl. akt. neuveveno] [cit. 19.1. 2015].

v právních odvětvích a v právních předpisech odlišné právní síly.“⁵

Zákon č. 359/1999 Sb. pojednává o sociálně-právní ochraně dětí. V paragrafu 1 vymezuje sociálně-právní ochranu dětí jako ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve své vlastní rodině.⁶

Hlavním cílem právní úpravy sociálně právní ochrany dětí je zabezpečit největší zájem a blaho ve prospěch dětí. Je zajištěna ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem nezletilým dětem bez rozdílu. Poskytuje se bezplatně. Stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního. Soudy a orgány určené zákonem o sociálně-právní ochraně zajišťují ochranu dětí. Jedná se o Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady, soudy a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Sociálně-právní ochranu dětí poskytují i kraje, obce v samostatné působnosti, fyzické a právnické osoby, jestliže obdrží pověření k výkonu SPO. Činnost orgánů sociálně právní ochrany je založena na principu preventivního působení na rodinné vztahy. Jde zde také o ochranu dětí před sociálně patologickými jevy. Cílem sociálně-právní ochrany dětí je též sanace rodiny.⁷

Orgán sociálně právní ochrany dětí je ve společnosti chápán jako něco, co má sloužit ve společnosti jako stoprocentní prevence. A když se v rodině objeví zneužívání nebo týrání, tak právě OSPOD je tomu příčinou. Společnost si však neuvědomuje, že činnost OSPODU není tak jednoduchá, jak se mnohým na první pohled zdá. Sociální pracovník by musel být v rodině přítomen dvacet čtyři hodin denně a to je nereálné. (Zamboj, 2011, s. 15)

⁵ Odbor 21, Ministerstvo práce a sociálních věcí [on-line]. „Legislativa a systém sociálně-právní ochrany“. Aktualizace: 15.1.2013. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304> [cit. 22.1.2015].

⁶ Zákony pro lidi [on-line]. „Předpis č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.“ Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359> [posl. akt. neuvvedeno] [cit. 22.1. 2015].

⁷ Odbor 21, Ministerstvo práce a sociálních věcí [on-line]. „Legislativa a systém sociálně-právní ochrany“. Aktualizace: 15.1.2013. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304> [cit. 22.1.2015].

3.1.4 Občanský zákoník

Nový občanský zákoník zde zmiňuji proto, že pojednává ve své druhé části o rodinném právu, v oddílu 3 o rodičích a dětech. Zajímají mě právě povinnosti, které tento zákon ukládá rodiči. Paragraf 858 Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě. Zahrnuje zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání. Rodičovská povinnost vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné zletilosti.

V tomto zákoně se dále jedná o rodičovskou odpovědnost, zvláštní ustanovení o výkonu rodičovské odpovědnosti, péče o dítě a jeho ochranu, vyživovací povinnosti.

Oddíl 4 jedná o zvláštních opatřeních při výchově dítěte, jedná se o preventivních, výchovných a sankčních opatřeních. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

3.1.5 Trestní právo

Konkrétně předpis č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku v druhé části uvádí a popisuje trestné činy. Zmíním zde ty, které úzce souvisí se syndromem CAN.

Hlava I pojednává o trestných činech proti životu a zdraví. Do trestných činů proti životu spadá vražda, zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti, účast na sebevraždě. Do trestných činů proti zdraví se řadí těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti. Dále se jedná o činy, které ohrožují život nebo zdraví. Zde se píše o mučení a jiném nelidském a krutém zacházení, o neposkytnutí pomoci, šíření nakažlivé nemoci, šíření lidské nemoci z nedbalosti, ohrožení pohlavní nemocí, ohrožení zdraví závadnými a jinými předměty, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti.

Hlava II popisuje trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Nás zajímají trestné činy proti svobodě, do kterých zákon řadí obchodování s lidmi, svěření dítěte do moci jiného, zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, zavlčení, vydírání, omezování svobody vyznání, útisk.

Hlava III líčí trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Jedná se o znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, pohlavní styk mezi příbuznými, kuplířství, prostituce ohrožující mravní vývoj dětí, šíření a výroba pornografie a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, navazování

nedovolených kontaktů s dítětem.

Hlava IV - Trestné činy proti rodině a dětem. Zde budu zmiňovat jen ty, které se týkají daného tématu. Jedná se o trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby, zanedbání povinné výživy, týrání svěřené osoby, týrání osoby žijící ve společném obydlí, ohrožování výchovy dítěte, svádění k pohlavnímu styku, podání alkoholu dítěti. (Zákon č. 40/2009 Sb.)

3.2 Vymezení pojmu - Syndrom CAN

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je obecně anglosaskou zkratkou označován jako CAN (Child Abuse and Neglect). Je definován jako poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby. (Bechyňová, Bubleová, Dušková, Dydňanská, Gjuričová, Konvičková, Krejčířová, Preiss, Šulová, Vaničková Vávrová, 2007, s.9)

3.3 Rizikové faktory syndromu CAN

V rámci rizikových faktorů syndromu CAN bychom měli brát ohled jak na rovinu individuální, tak na úroveň mikrosystému rodiny, exosystému a markosystému.

Mezi rizikové faktory na straně rodičů můžeme zařadit psychické napětí rodiče trpícího depresí, úzkostnou poruchou či poruchou schizoidní. Může se jednat o rodiče, který byl v dětství sám týrán. Svobodné matky bez dostatečného zázemí, lidé trpící duševní nemocí, lidé s organickým postižením mozku či závislí na návykových látkách často své děti zanedbávají. (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 139)

Abnormální osobnosti, osoby s nižším intelektem, sexuálně frustrovaní, lidé s návykem na alkohol nebo drogy, sociálně hůře adaptovaní. Tak bývají charakterizováni muži, kteří sexuálně zneužívají děti. Není však vyloučeno, že se nemůže jednat o muže sociálně úspěšné. (Finkelhor, 1986 in Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 141)

Dále pak Matoušek (1993, s. 56) popisuje: „Otcové zneužívající sexuálně své dcery jsou obvykle intelektově podprůměrní, psychiatry bývají hodnoceni jako psychopati nebo anomální osobnosti. Mnoho z nich je alkoholiky, někteří užívají i jiné drogy.“ Jedná se o muže, kteří většinou nejsou sexuálně uspokojováni ze strany manželek. Ale i matky zneužívající své syny nejsou v posledních době ničím neobvyklým. Jedná se často o matky rozvedené, které nemají sebevědomí na to, aby si našly nového partnera. Jedná

se také o ženy citově neuspokojené. (Matoušek, 1993, s. 56)

Mezi rizikové faktory na straně dětí Matoušek s Pazlarovou (2010, s. 142-143) vyjmenovává: „Nedonošenost, nízká porodní váha, obtížný temperament, chronická nemoc nebo častá nemocnost, vrozená tělesná či mentální vada, psychomotorická opožděnost, neobratnost, snížená inteligence, problémový vztah ke stravování nebo zažívací obtíže, pohlaví - děvčata jsou častěji obětí sexuálního zneužívání než chlapci, nechtěné těhotenství, některé z forem nejisté vazby na rodiče, přerušení kontaktu s rodičem na delší dobu, nepoučenost dítěte o možnosti pohlavního zneužití, nízké sebehodnocení, závislost na okolí.“ K dalším rizikovým faktorům můžeme zařadit slabé sociálněekonomické podmínky. S tím souvisí stresující situace, jakou jsou dlouhodobá nezaměstnanost, bezdomovectví, nedostatek lékařské péče a možnosti ochrany dětí, sociální izolace rodiny. (Bechyňová a kol., 2007, s. 76)

3.4 Způsoby ohrožení dětí

Dítě může být ohroženo několika formami. Jedna z nich je často nazývána jako organické poškození, které vzniká z působení škodlivých faktorů. Můžeme sem zahrnout genetické, infekční, toxické, perinatální hypoxie, mechanické poškození, úraz atd. Ohrožení může však vyplývat i z nepříznivých podmínek, kde je dítě vychováváno. Všechny uvedené typy špatného zacházení s dětmi se často vyskytují současně. Kolektiv autorů rozděluje tři základní formy ohrožení dítěte. Týrání, zneužívání a zanedbávání.

V dnešní době je týrání, zneužívání i zanedbávání dosti studovaným jevem. Stále ho však nedokážeme jako celek objasnit. (Bechyňová a kol., 2007, s. 10- 11)

3.4.1 Tělesné týrání

Dle zdravotní komise Rady Evropy je definováno: „Jako tělesné ublížení dítěti nebo vědomé odmítnutí zabránit takovému ublížení.“ (Bechyňová a kol., 2007, s. 11)

Jedná se o poranění, která vznikají z důvodu bití, popálení, opaření, škrcení, dušení, záměrné opomenutí péče o dítě. Řadí se sem i záměrné vystavování dítěte k opakovaným lékařským vyšetřením. (Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv, 1995, s. 41)

Tento výčet doplňuji o informace dalších autorů, kdy se jedná o bití dítěte předmětem, kopání do dítěte, topení, třesení s dítětem, bušení s ním o stěnu či zem a otravy dítěte. (Bechyňová a kol., 2007, s. 13)

3.4.2 Týrání psychické, emoční

Může se jednat o útoky na sebevědomí dítěte, opakované ponižování, zavrhování, vystavování dítěte násilí nebo konfliktům. Jedná se také o izolaci či omezování dítěte. Dále se může jednat o situace, kdy rodič u dítěte vyvolává pocit permanentního strachu. Dítě je vystaveno dlouhodobé životní nejistotě, což způsobuje citové ubližování. (Vaníčková, Provazníková, Hadj-mousová, 1995. s. 35)

Od jiných autorů doplňuji, že se může jednat i o terorizování či hrozbu. Rodiče dítěti ublíží nebo jej zabijí. Dítě navádějí k antisociálnímu chování, k užívání alkoholu či drog. Avšak může se jednat i o to, že rodiče své dítě zcela ignorují, odpírají mu emoční podporu. (Bechyňová a kol., 2007, s. 15)

3.4.3 Tělesné i psychické týrání (Münchhausenův syndrom v zastoupení)

Do češtiny bývá často překládán jako „syndrom barona Prášila“. Tím, že se jedná o tento syndrom v zastoupení⁸, jsou rodiče ti, kteří předstírají na dítěti nějaké tělesné obtíže, zkreslují laboratorní nálezy a nechávají dítě často opakovaně vystavovat lékařským vyšetřením či operačním výkonům. Jedná se většinou spíše o matky, které mohou být ve stresu, pocitu přetížení a bezmoci. Jsou popsány případy, kdy matka „vyráběla“ patologické stavy u dítěte tak, že mu podávala různé léky, chemické prostředky a záměrně infikovala či rozdírala drobné poranění dítěte. Dále byl popsán případ, kdy matka více než 3krát denně nejprve dítě dusila a pak sama resuscitovala. Posléze dítě přivezla k lékaři, kde dramaticky popisovala jeho potíže a žádala léčení. (Bechyňová a kol., 2007, s. 16-17)

3.4.4 Organizované týrání

Zde se jedná spíše o rituální týrání a zneužívání dětí. Je spojeno s magickým významem jako součást určitého kultu nebo satanistické bohoslužby. Může docházet k odmítání odborné lékařské péče, například odmítání transfúze krve. (Bechyňová a kol., 2007, s. 18)

3.4.5 Sexuální zneužívání

Sexuální zneužívání můžeme rozdělit na bezdotykové a dotykové. Mezi bezdotykové řadíme situace, kdy cizí dospělý odhaluje před dítětem své genitálie, či

⁸ někdy známý pod názvem „by proxy“

naopak pozoruje nahé dítě. Nutí dítě, aby sledovalo pornofilmy, prohlíželo porno časopisy, či zneklidňuje dítě slovními výpady. V případě dotykového zneužívání se jedná o líbání, osahávání na erotogenních zónách, vnikání do dítěte různými předměty, pohlavní, anální nebo orální styk s dítětem. Řadí se sem i vytváření pornografií a dětská prostituce. (Dunovský, Dytrych, Matějček a kolektiv, 1995, s. 74-76)

3.4.6 Zneužívání psychické/emoční

Nastává často při rozvodu rodičů. Oba rodiče s dítětem manipulují tak, aby bylo právě na jeho straně. O druhém rodiči se vyjadřuje špatně, ponižuje druhého bývalého partnera nebo se snaží si dítě koupit různými dárky. Patří sem i situace, kdy rodiče přenášejí svoje povinnosti na dítě. To se má například starat o svoje sourozence a někdy i o samotné rodiče. (Bechyňová a kol., 2007, s. 23-24)

3.4.7 Zanedbávání dětí

Terénní pracovnice, které navštěvují rodiny doma, v jejich přirozeném prostředí, považují za ohrožené dítě takové, u kterého jsou zjevné známky zanedbávání nebo nedostatečná rodičovská péče. Nedostatky vidí v oblečení, hygieně, stravě, výživě, ale také ve výchově. Pracovnice sledují, jestli rodiče dohlíží na přípravu dítěte do školy. S tím souvisí následující problém. Dítě chodí do školy velmi málo či vůbec. Místo školy rodiče dítě posílají obstarat finanční prostředky. Dítě je také často zanedbáváno i po emoční stránce. Rodiče se nezajímají o uspokojování a citové potřeby dítěte. Rodiče také velmi často zanedbávají zdravotní péči dítěte. Nechodí s ním k lékaři, nekupují dítěti léky, nedodržují předepsaný léčebný režim nebo vystavují dítě škodlivým návykovým látkám. Jako zanedbávání můžeme spatřovat i to, že rodič nechává své dítě bez dozoru. Dítě je tak vystaveno riziku a nebezpečí poškození zdraví. (Knausová, 2011, s. 71)

V další části se této problematice budu věnovat podrobněji.

3.4.7.1 Tělesné zanedbávání

Dítěti není poskytnuta dostatečně přiměřená výživa, oblečení, přístřeší, ochrana, hygiena, léčba, dohled. Dítě je vystavováno častým stresovým situacím. Dále sem patří zanedbávání školní docházky, přípravy domácích úkolů, nezájem rodiče o prospěch dítěte nebo nezájem o to, s kým pobývá a tráví volný čas. (Bechyňová a kol., 2007, s. 24)

3.4.7.2 Psychická deprivace

Jedná se o nedostatečné uspokojování základních psychických potřeb po dosti dlouhou dobu. Dítě není dostatečně stimulováno, nemá žádný srozumitelný řád, nemá k nikomu vytvořenou emoční vazbu, nedostává se mu autonomie. Dítě potřebuje akceptovat vlastní minulost a otevřít se budoucnosti. (Bechyňová a kol., 2007, s. 27)

3.5 Důsledky syndromu CAN

Důsledky můžeme rozdělit na aktuální a dlouhodobé. Do aktuálních můžeme zařadit utrpení, smutek, citové napětí, strádání, pocit křivdy, beznaděj, zavržení, pocit viny. Do dlouhodobých důsledků řadíme hlavně vliv na vývoj osobnosti dítěte: deprivace, subdeprivace citová, hluboké změny v osobnosti dítěte, negativní obraz na sama sebe, dítě se podceňuje, je úzkostné, ustrašené. Dítě nemá reálný přehled o hodnotách a normách ve společnosti. Dítě prožívá pocity provinění, má problémy v sebepojetí, sebedpřijetí, sebehodnocení. Dítě má problém důvěřovat lidem. Tyto děti se mohou stávat agresory. Mohou se u takových dětí projevovat poruchy chování: asociální chování, obtíže v navazování citových vztahů, mohou mít sklon k drogové závislosti. U dětí sexuálně zneužívaných nastává problém s vytvářením partnerských vztahů a později se sexuálním soužitím. Ty děti, které byly v dětství týrané, zneužívané nebo zanedbávané, se v dospělosti mohou chovat ke svým dětem tak, jako se chovali jejich rodiče k nim. Jedná se o generační přenos. (Vaníčková, Provazníková, Hadj-mousová, 1995. s. 32-33)

II. EMPIRICKÁ ČÁST

4 Metodologický postup

4.1 Metodologie výzkumu

Výzkum budu realizovat pomocí metody kvantitativního sběru dat. Kvantitativní výzkum spočívá v testování hypotéz. Tyto hypotézy jsou výzkumem potvrzené nebo zamítnuté, jedná se o deduktivní metodu. Disman: „Deduktivní metoda vychází z teorie nebo z obecně formulovaného problému.“ (Disman, 2007, s. 76) Existuje nějaký problém buď v teorii, nebo v sociální realitě. Tento problém je vložen do hypotéz. Data, která jsou sbírána, jsou použita pro testování hypotéz. Výsledkem kvantitativního výzkumu pak je soubor přijatých nebo zamítnutých hypotéz. (Disman, 2007, s. 287) Kvantitativní výzkum nám dovoluje zkoumat sice omezený rozsah informací, ale za to ho můžeme provést za pomoci velkého počtu jedinců. Sbíráme jen ta data, která potřebujeme. Nezajímá nás nic kolem. (Disman, 2007, s. 286-287)

4.2 Výzkumný cíl, hypotézy a jejich operacionalizace

V empirické části jsem si kladla za cíl zjistit, jak děti vnímají trest, míru trestu, co považují za adekvátní trest, jak jsou v dnešní době trestány, za co si myslí, že by měly být trestány a za co naopak ne. Zda děti dokážou odlišit trest od týrání a jak by se zachovaly, když by o někom, kdo je v tomto ohrožení, věděly.

Hypotézy jsem si stanovila, až jsem provedla rozhovor na toto téma s jedním dítětem, které při výběru vzorku splňovalo stanovená kritéria. Operacionalizaci jsem si stanovila dle svého úsudku.

Výzkumná otázka č. 1: Jak děti vnímají trest?

H1: Děti vnímají trest jako něco, z čeho se mají poučit.

H2: Děti si myslí, že je možné vychovávat bez trestů.

H3: Děti považují za špatnou výchovu tu, která staví jen na trestech.

Z dotazníku se odpověď na otázku dozvím pomocí otázky č. 1, č. 2, č. 3.

H1 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 1 označí odpověď za b) nebo za d).

H2 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 2 označí odpověď za a).

H3 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 3 označí odpověď za a).

Výzkumná otázka č. 2: Jaký trest je pro děti nejhorší?

H4: Děti vnímají jako nejhorší trest domácí vězení.

H5: Kamarád dětí dostal jako nejhorší trest domácí vězení.

H6: Děti vnímají jako lepší, když jim rodiče problém vysvětlují a domlouvají jim, než když je fyzicky trestají.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 4, č. 5, č. 6.

H4 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 4 odpoví domácí vězení.

H5 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 5 odpoví domácí vězení.

H6 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 6 označí odpověď za a).

Výzkumná otázka č. 3: Co děti považují za adekvátní trest?

H7: Pokud děti budou lhát, tak považují za adekvátní, aby je rodiče potrestali tím, že jim domluví.

H8: Pokud děti budou odmítovat, tak považují za adekvátní, aby jim rodiče dali pohlavek či facku.

H9: Pokud děti budou opakovaně nosit poznámku v žákovské knížce, tak považují za adekvátní, aby jim rodiče přikázali se učit.

H10: Pokud děti nebudou dodržovat slib, který slíbily, tak považují za adekvátní, aby jim rodiče domluvili.

H11: Pokud děti rozbijí talíř při utírání nádobí, tak předpokládají, že žádný trest nedostanou.

H12: Pokud děti rozbijí okno při blbnutí s kamarády, tak považují za adekvátní, aby je rodiče potrestali tím, že jim přikážou domácí vězení.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 7.

H7 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí odpoví domluva.

H8 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí odpoví pohlavek či facka.

H9 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí odpoví učení.

H10 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí napíše domluva.

H11 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí uvede žádný trest.

H12 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí uvede jako adekvátní trest domácí vězení.

Výzkumná otázka č. 4: Za co by děti měly být trestány a za co naopak ne?

H13: Děti by neměly být trestány za špatné známky ve škole.

H14: Děti by měly být trestány za lhaní, podvádění a zlobení.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 8, č. 9.

H13 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 9 napíše, že by nemělo být trestáno za špatné známky ve škole.

H14 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 8 napíše, že by mělo být trestáno za lhaní, podvádění a zlobení.

Výzkumná otázka č. 5: Jak jsou v dnešní době děti trestány?

H15: Budou převládat tresty jako facka, zákaz oblíbené činnosti dítěte či domácí vězení.

H16: Nejčastějším trestem bude domácí vězení.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 10, č. 11.

H15 se potvrdí, pokud v otázce č. 10 budou tři nejčastější odpovědi facka, zákaz oblíbené činnosti a domácí vězení.

H16 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 11 zodpoví domácí vězení.

Výzkumná otázka č. 6: Jak rodiče v dnešní době vychovávají své děti?

H17: Děti dostávají od rodičů jak tresty, tak odměny.

H18: Převládá demokratická výchova.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 12, č. 13.

H17 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 12 zakroužkuje odpověď a).

H18 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 13 zakroužkuje odpověď a).

Výzkumná otázka č. 7: Znájí děti pojem týrání, zneužívání a zanedbávání? Pokud ano, odkud se o něm dozvěděly?

H19: Děti budou znát některé z těchto pojmů.

H20: Děti se o pojmu/pojmech nejčastěji dozvěděly v rámci výuky ve škole.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 14, č. 15.

H19 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 14 zakroužkuje odpověď a) nebo b).

H20 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 15 zakroužkuje odpověď d).

Výzkumná otázka č. 8: Dokážou děti odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání?

H21: Ano, děti dokážou odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 16.

H21 se potvrdí, pokud v otázce č. 16 budou děti nejčastěji kroužkovat výprask za pomoci nějakého předmětu, praštění hlavou o zeď, úder různými předměty do hlavy, zanedbávání, nezáměr o dítě, zalepování úst, svazování končetin, kopanec, přivazování, popálení, opaření, topení, dušení, škrcení.

Výzkumná otázka č. 9: Jak by se děti zachovaly, pokud by o někom, kdo je týraný, zneužívaný nebo zanedbávaný, věděly.

H22: Pokud by děti o někom takovém věděly, tak by to určitě někomu řekly.

H23: Řekli by to rodičům nebo paní učitelce/panu učiteli ve škole.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 17.

H22 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 17 zakroužkuje odpověď b), c), d) nebo e).

H23 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 17 zakroužkuje odpověď b) nebo c).

Výzkumná otázka č. 10: Znájí děti nějakou takovou osobu, o které si myslí, že je týraná, zanedbávaná nebo zneužívaná? Pokud ano, proč si to myslí?

H24: Děti žádnou takovou osobu znát nebudou.

H25: Má po těle modřiny.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 18, č. 19.

H24 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 18 zakroužkuje odpověď b).

H25 se potvrdí, pokud v otázce č. 19, alespoň polovina dětí, které odpovídaly na otázku, uvede důvod modřiny na těle.

Výzkumná otázka č. 11: Kde mohou v takovém případě děti týrané, zanedbávané či zneužívané hledat pomoc? Co by jim mohlo pomoci?

H26: Děti mohou hledat pomoc prostřednictvím linky bezpečí.

H27: Dětem by pomohlo, aby nežily s těmi, kteří jim ubližují.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 20, č. 21.

H26 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 20 napíše linka bezpečí.

H27 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 21 napíše, že by dětem pomohlo nežít s těmi, kteří jim ubližují.

Výzkumná otázka č. 12: Ví děti o tom, že v České republice existují práva dětí a dokážou některá z nich vyjmenovat?

H28: Ano, děti ví, že taková práva existují.

H29: Děti nedokážou práva dětí vyjmenovat.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 22, č. 23.

H28 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 22 zakroužkuje odpověď a).

H29 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 23 nebude schopno uvést nějaké z práv dětí.

4.3 Výzkumná technika

Pro získávání informací budu využívat techniku dotazníku. Dotazník jsem zvolila z toho důvodu, že se jedná o vysoce efektivní techniku. Díky ní za krátký čas můžu získat informace od velkého počtu jedinců.

Dotazník umožňuje snadno, rychle získat informace a to od velkého počtu jedinců. Anonymita je zde relativně přesvědčivá. (Disman, 2007, s.141)

Pro svůj výzkum jsem si zvolila standardizovaný dotazník. Standardizovaný dotazník představuje převážně soubor uzavřených otázek, několika málo polouzavřených a pouze výjimečně několika málo otázek otevřených. (Reichel, 2009, s.119)

4.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumný vzorek tvořily děti 4. a 5. třídy jedné základní školy na okrese Prostějov. Tuto základní školu jsem si zvolila proto, že ji znám velmi dobře a mám k ní blízký vztah. V plánu jsem měla dotazník předložit 92 dětem, počet odpovídá plné kapacitě čtyř tříd. Avšak v den výzkumu bylo ve škole jen 83 dětí. Výzkum jsem chtěla záměrně provádět jen na jedné základní škole, protože jsem slíbila, že výsledky výzkumu této škole předám. Pro danou školu by nebylo relevantní, kdybych využila další děti z jiných základních škol.

Žáky 4. a 5. tříd jsem si vybrala toho z důvodu, že už ve svém věku mají určitý pohled nad funkčností trestu a myslím si, že dokážou odlišit trest od násilí. V tomto věku jsou děti často bezprostřední a řeknou, co si myslí, či jak co zrovna vnímají. Jsou ještě v dětském věku, takže by jejich názory neměly být ovlivněné pubertou.

4.5 Metoda zpracování dat

Jako metodu zpracování dat jsem zvolila metodu matematicky statistickou. Jedná se o různé typy grafů.

5 Výsledky výzkumu

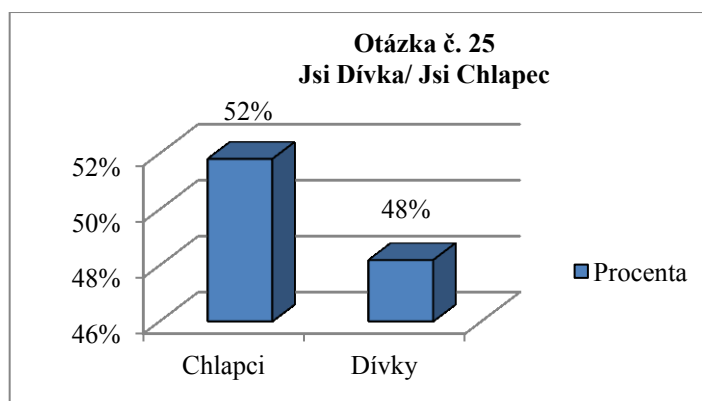
Cílem práce bylo zjistit, jak děti v dnešní době vnímají trest, míru trestu, co považují za adekvátní trest, jak jsou v dnešní době děti trestány a zda dokážou odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání. Pokusila jsem se naplnit tyto cíle pomocí 12 výzkumných otázek. Jednotlivá zjištění naleznete níže.

Nejprve bych Vás ráda seznámila s konkrétním vzorkem výzkumu. V něm je uvedeno, kolik žáků se výzkumu účastnilo, kolik z celkového počtu žáků byli chlapci a kolik bylo dívek. Také jsem zjišťovala věk, i když se výzkum vztahoval jen na 4. a 5 třídu.

Otázka č. 25

- Jsi*
- a) *Dívka*
 - b) *Chlapec*

Dotazník vyplnilo celkem 83 dětí, z toho 43 chlapců tedy 52% z výzkumného vzorku a 40 dívek tedy 48%.

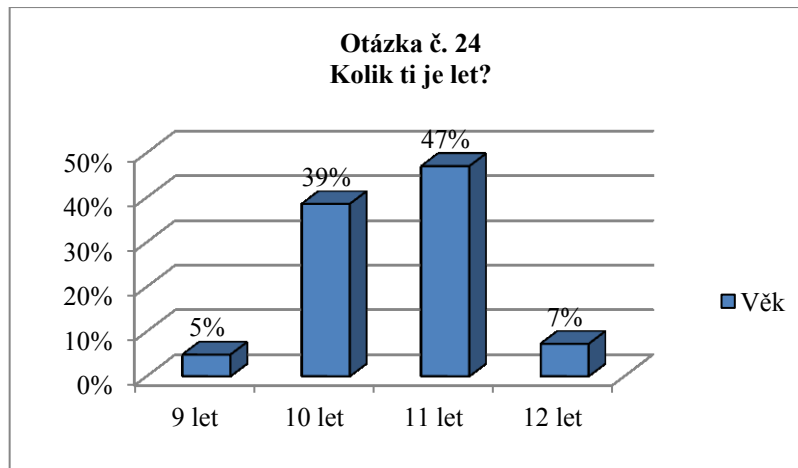

Graf 1: Počet respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu - rozdělení dle pohlaví (N83)

Otázka č. 24

Kolik ti je let?

Dotazník vyplňovali děti ve věku 9 - 12 let. 4 děti ve věku 9 let, 32 dětí ve věku 10 let, 39 dětí ve věku 11 let a 6 dětí ve věku 12 let.

Graf 2 Počet respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu - rozdělení dle věku (N81)

Nyní se dostáváme ke konkrétním výsledkům výzkumu na jednotlivé výzkumné otázky.

5.1 Jak děti vnímají trest?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázek č. 1, č. 2, č. 3.

Otázka č. 1

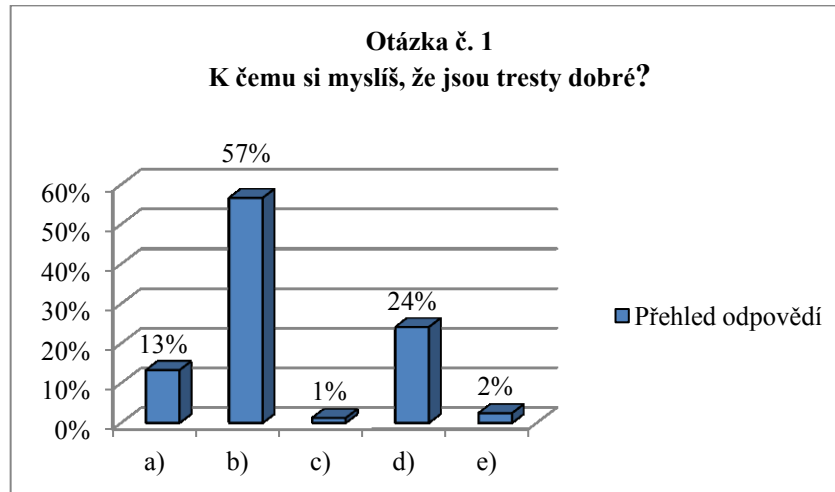
K čemu si myslíš, že jsou tresty dobré?

- a) Tresty jsou tu od toho, abychom si uvědomili, že jsme udělali něco špatně.*
- b) Tresty jsou tu proto, abychom se poučili z toho, co jsme udělali špatně a příště už to neudělali.*
- c) Tresty dostáváme proto, abychom se zbavili pocitu viny za to, co jsme udělali.*
- d) Souhlasím se všemi předchozími a), b), c)*
- e) Mám jiný návrh na to, k čemu jsou tresty dobré. (Napiš, jaký máš návrh)*

H1: Děti vnímají trest jako něco, z čeho se mají poučit.

H1 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 1 označí odpověď za b) nebo za d).

H1 se potvrdila 57% dětí označilo odpověď za b) a 24% dětí označilo odpověď za d) tedy dohromady 81 % dětí vnímá trest jako něco, z čeho se má poučit, aby to příště už neudělalo.

Graf 3 Přehled opovědí na otázku č. 1 (N81)

Otázka č. 2

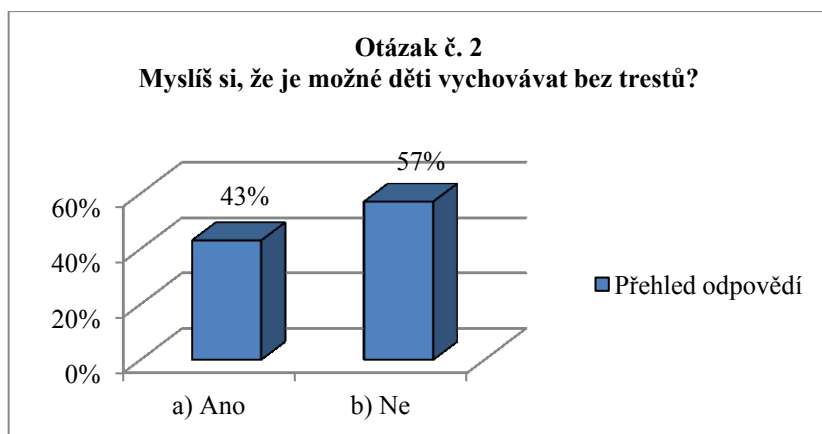
Myslíš si, že je možné děti vychovávat bez trestů?

- a) *Ano*
- b) *Ne*

H2: Děti si myslí, že je možné vychovávat bez trestů.

H2 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 2 označí odpověď za a).

H2 se nepotvrdila protože jen 43% dětí označilo dopověď za a). Z toho tedy pro mě vyplývá, že děti vidí při výchově tresty jako nezbytnou součást výchovy.

Graf 4 Přehled odpovědí na otázku č. 2 (N82)

Otázka č. 3

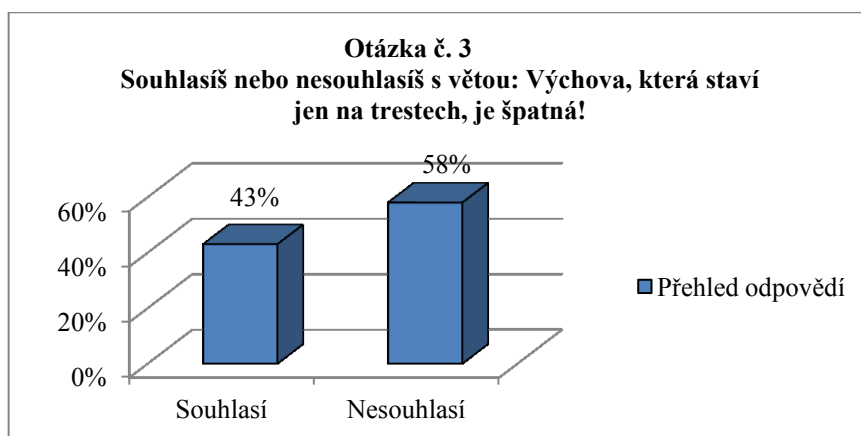
Souhlasíš nebo nesouhlasíš s větou: Výchova, která staví jen na trestech, je špatná!

- a) *Ano souhlasím*
- b) *Ne souhlasím*

H3: Děti považují za špatnou výchovu, tu která staví jen na trestech.

H3 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 3 označí odpověď za a).

H3 se nepotvrdila, protože jen 43% dětí označilo odpověď za a). Myslím si, že tyto odpovědi nejsou vůbec validní a reálné z toho důvodu, že děti nepochopily zadání otázky. Jsem si vědoma, že otázka pro děti byla asi položena nejasně, možná složitě.

Graf 5 Přehled odpovědí na otázku č. 3 (N80)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 1 - Jak děti vnímají trest?

Z výzkumu vyplývá, že děti vnímají trest jako něco, z čeho se mají poučit pro příště. Děti také tvrdí, že není možné vychovávat bez trestů. Zároveň většina nesouhlasí s větou, že výchova, která staví jen na trestech, je špatná. Tato poslední odpověď, myslím, vznikla z důvodu špatného pochopení zadané otázky.

5.2 Jaký trest je pro děti nejhorší?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č.4, č. 5, č. 6.

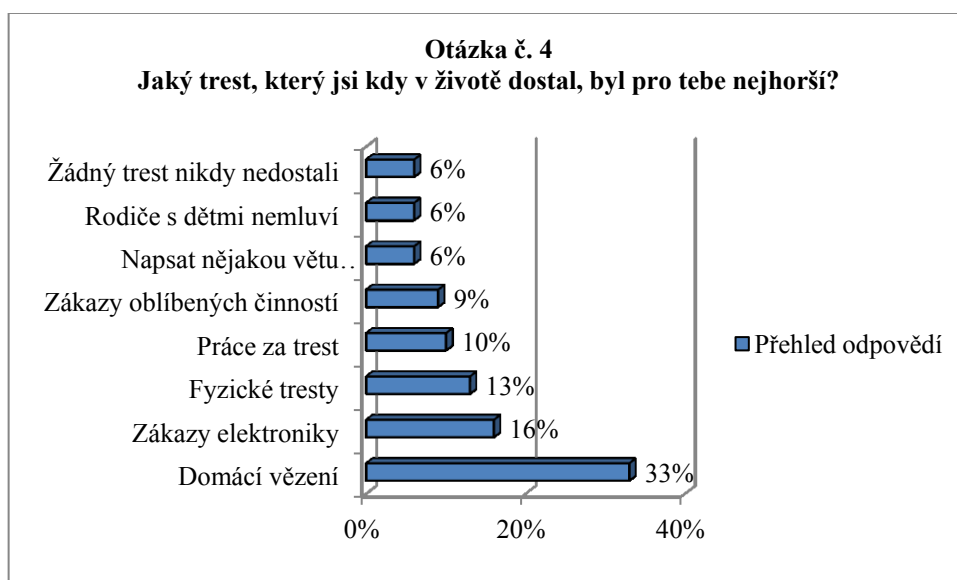
Otázka č. 4

Jaký trest, který jsi kdy v životě dostal, byl pro tebe nejhorší?

H4: Děti vnímají jako nejhorší trest domácí vězení.

H4 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 4 odpoví domácí vězení.

H4 se nepotvrdila. Jen 33% dětí napsalo, že je pro ně nejhorší trest domácí vězení. Na druhou stranu bylo domácí vězení nejčastějších odpovědí.

Graf 6 Přehled odpovědí na otázku č. 4 (N67)

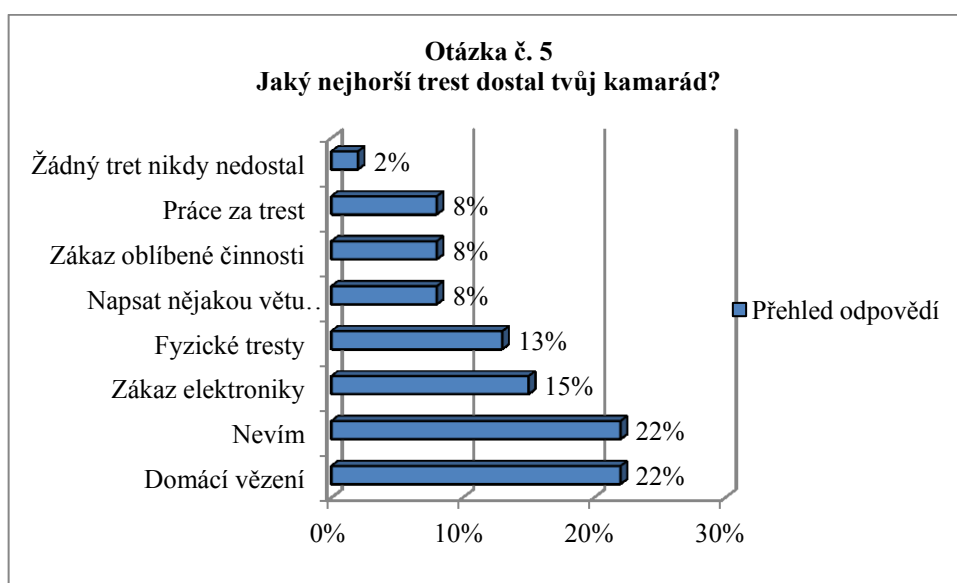
Otázka č. 5

Jaký nejhorší trest dostal tvůj kamarád?

H5: Kamarád dětí dostal jako nejhorší trest domácí vězení.

H5 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 5 odpoví domácí vězení.

H5 se nepotvrdila odpověď. Domácí vězení napsalo jen 22% dětí. Nicméně odpověď domácí vězení a to, že děti nevědí, byly dvě nejčastější odpovědi.

Graf 7 Přehled odpovědí na otázku č. 5 (N72)

Otázka č. 6

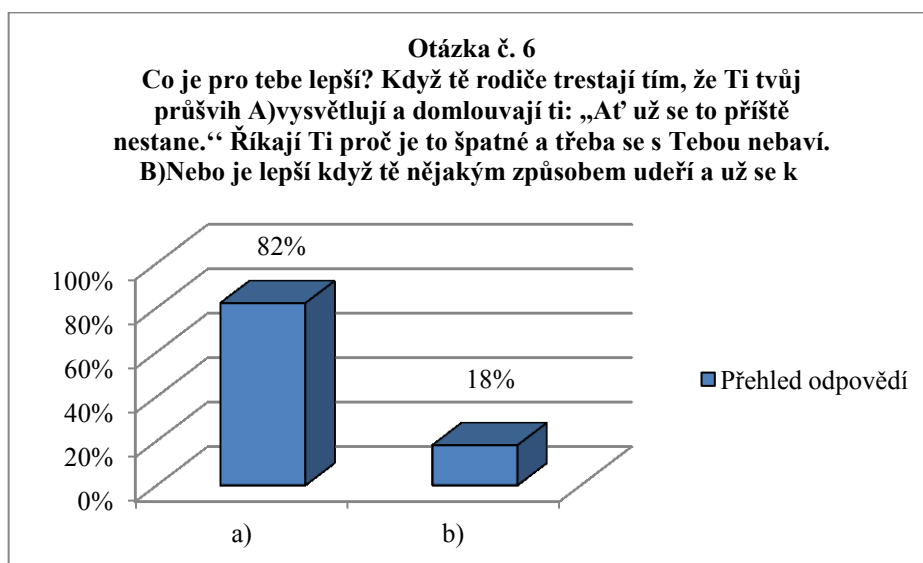
Co je pro tebe lepší? Když tě rodiče trestají tím, že Ti tvůj průšvih vysvětlují a domlouvají ti: „Ať už se to příště nestane.“ Říkají Ti proč je to špatné a třeba se s Tebou nebaví. Nebo je lepší, když tě nějakým způsobem udeří a už se k tvému průšvihu dál nevyjadřují?

- Je pro mě lepší, když rodiče se mnou můj průšvih řeší tím, že mi domlouvají a vysvětlují mi, proč to příště už nemám dělat nebo na co si mám dát příště pozor.*
- Je pro mě lepší, když rodiče se mnou můj průšvih řeší tím, že mě udeří a už se k mému průšvihu dále nevyjadřují.*

H6: Děti vnímají jako lepší když jim rodiče problém vysvětlují a domlouvají jim, než když je fyzicky trestají.

H6 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 6 označí odpověď za a).

H6 se potvrdila. 82% dětí zvolilo odpověď za a). Tedy můžu říct, že pro děti je daleko přínosnější, když jim rodiče problém vysvětlují a domlouvají jim, než když je fyzicky trestají.

Graf 8 Přehled odpovědí na otázku č. 6 (N83)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 2 - Jaký trest je pro děti nejhorší?

Z výzkumu vyplynulo, že děti jako nejhorší trest vidí domácí vězení, zákaz elektroniky, fyzické tresty a práce za trest. Naopak děti jako lepší a účinnější trest vidí to, když si s nimi rodiče o průšvih, co udělaly vykládají, domlouvají, vysvětlují, aby to už příště neudělaly.

5.3 Co děti považují za adekvátní trest?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 7.

Otázka č. 7

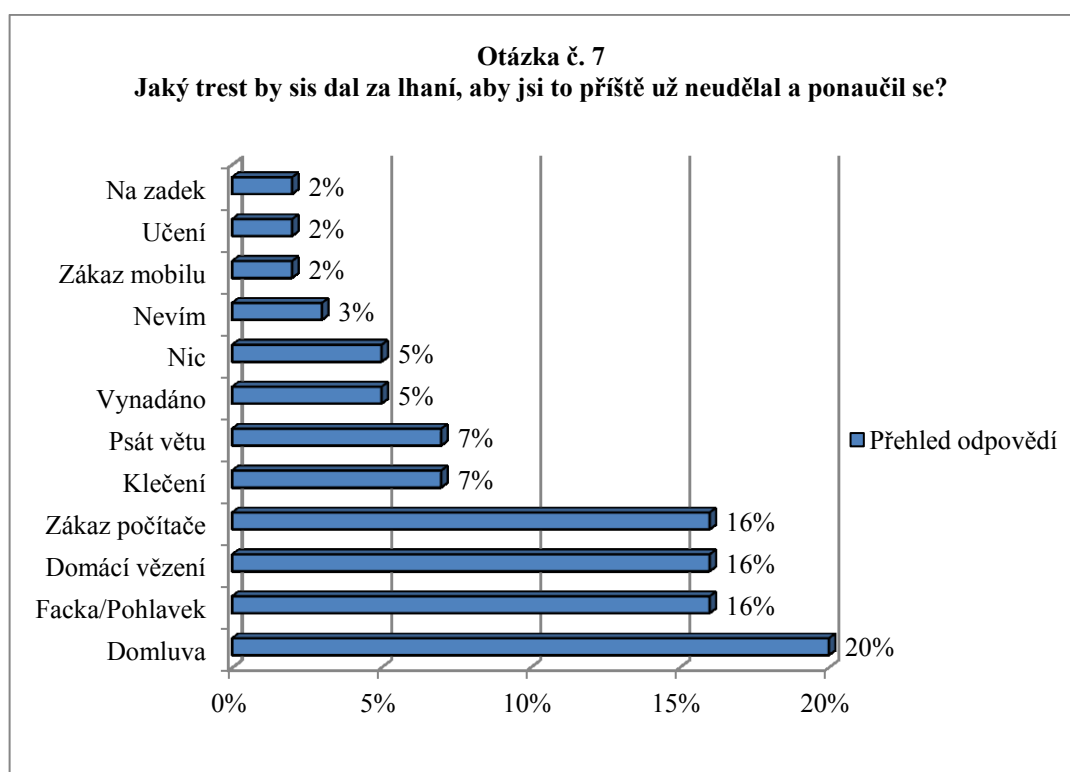
K jednotlivým situacím připiš, jaké tresty by sis za tyto problémy/průšvihy dal ty sám, abys je příště už nedělal a ponaučil se.

Lhaní, omlouvání, opakovaná poznámka v žákovské knížce, nedodržení slibu, rozbití talíře při utírání nádobí, rozbití okna při blbnutí s kamarády.

H7: Pokud děti budou lhát, tak považují za adekvátní, aby je rodiče potrestali tím, že jim domluví.

H7 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí odpoví, domluva.

H7 se nepotvrdila. Pouze 20% dětí vidí jako poučné lhaní řešit domluvou. Je, ale zřejmé, že domluva byla nejčastější odpovědí. Na druhé pozici se umístily s 16% facka/pohlavek, zákaz počítače, domácí vězení.

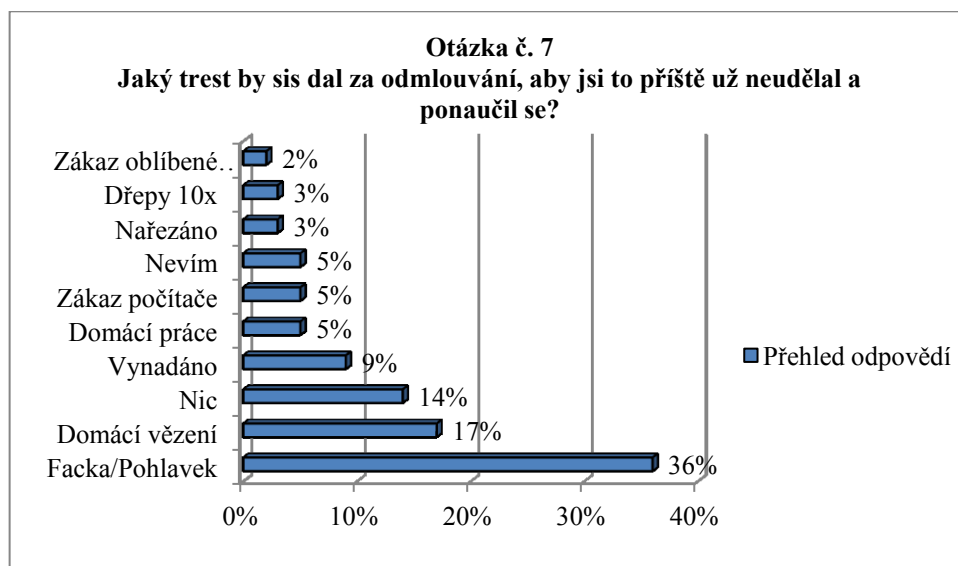

Graf 9 Přehled odpovědí na otázku č. 7 - bod lhaní (N61)

H8: Pokud děti budou omlouvat, tak považují za adekvátní, aby jim rodiče dali pohlavek či facku.

H8 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí odpoví pohlavek či facka.

H8 se nepotvrdila. Odpověď pohlavek či facka uvedlo pouze 36% dětí. Jednalo se ale o nejčastější odpověď. Dále děti nejvíce uváděly domácí vězení a nebo, že by si za odmlouvání nedaly žádný trest.

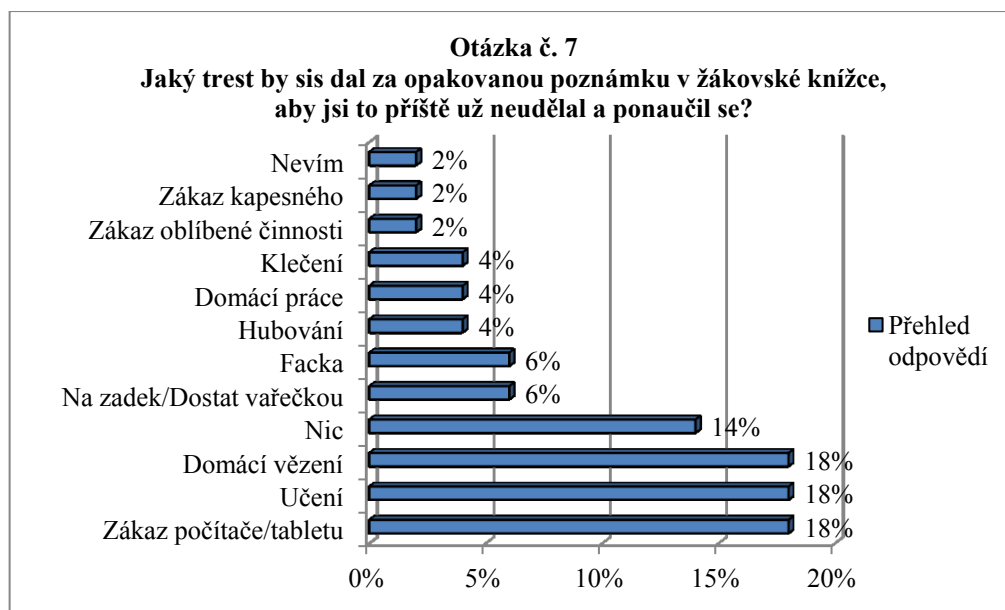

Graf 10 Přehled odpovědí na otázku č. 7 - bod odmlouvání (N58)

H9: Pokud děti budou opakovaně nosit poznámku v žákovské knížce, tak považují za adekvátní, aby jim rodiče přikázali se učit.

H9 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí odpoví učení.

H9 se nepotvrdila. Učení uvedlo pouze 18% dětí. Avšak učení uvedlo nejvíce dětí společně se zákazem počítače/tabletu a domácím vězením. Další častou odpovědí pak bylo, že by si děti za opakovanou poznámku v žákovské knížce nedaly žádný trest. Takovou odpověď uvedlo 14% dětí.

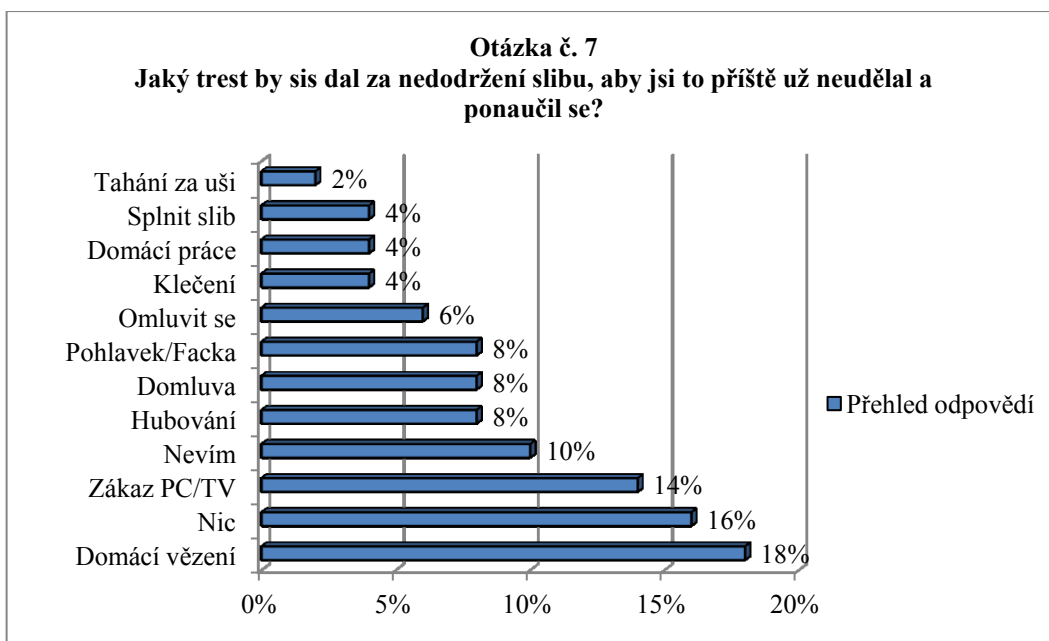

Graf 11 Přehled odpovědí na otázku č. 7 - bod opakovaná poznámka v žákovské knížce (N49)

H10: Pokud děti budou nedodržovat slib, který slíbily, tak považují za adekvátní, aby jim rodiče domluvili.

H10 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí napíše domluva.

H10 se nepotvrdila. Domluvu uvedlo pouze 8% dětí. Za nedodržení slibu by děti viděly jako adekvátní trest domácí vězení. To uvedlo 18% dětí. Žádný trest uvedlo 16% dětí a zákaz PC/TV uvedlo 14% dětí. Jednalo se tedy o tři nejčastější tresty, které děti uváděly.

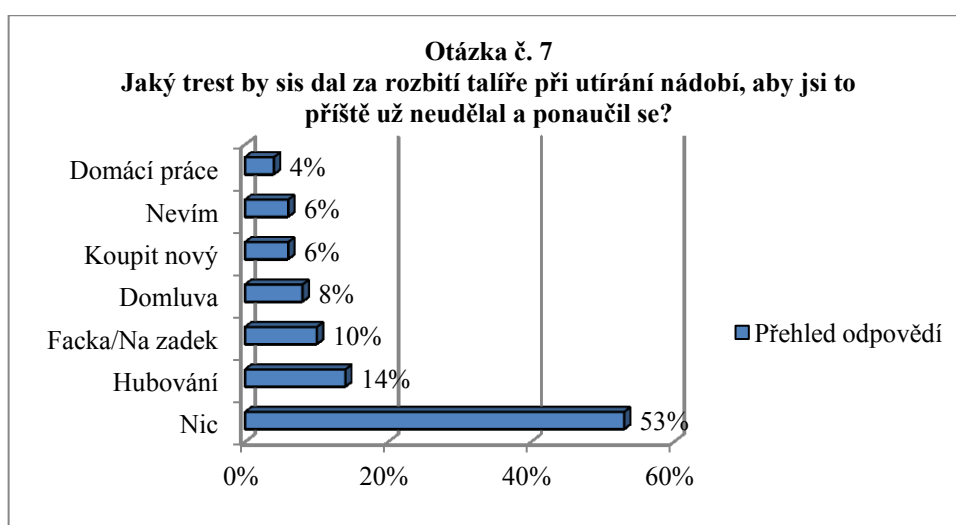

Graf 12 Přehled odpovědí na otázku č. 7 - bod nedodržení slibu (N51)

H11: Pokud děti rozbijí talíř při utírání nádobí, tak předpokládají, že žádný trest nedostanou.

H11 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí uvede - žádný trest.

H11 se sice nepotvrdila, protože odpověď žádný trest uvedlo jen 53% dětí. Tato odpověď byla nejčastější.

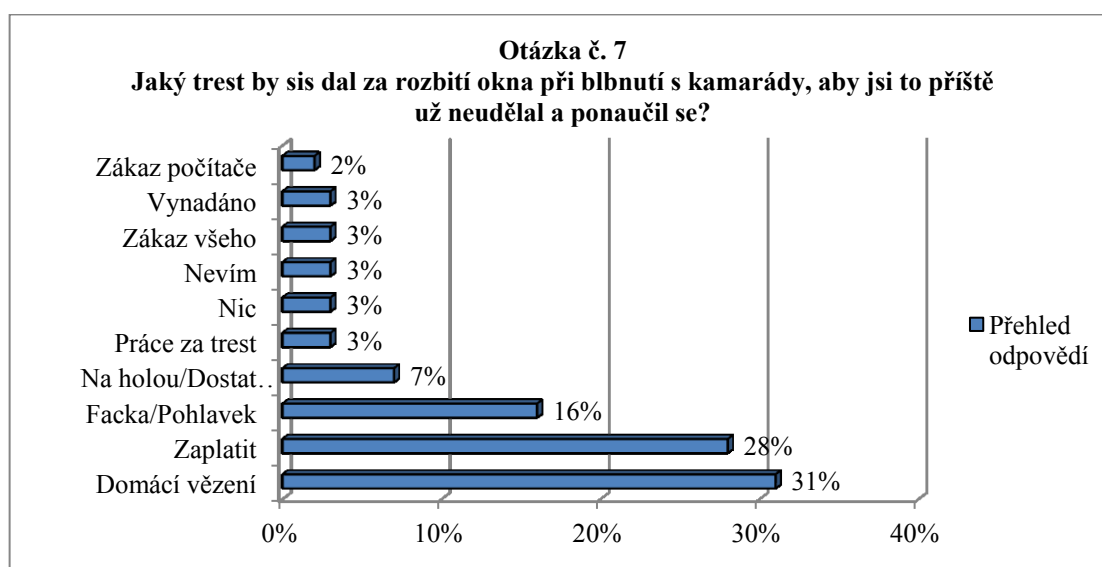

Graf 13 Přehled odpovědí na otázku č. 7 - bod rozbití talíře při utírání nádobí (N51)

H12: Pokud děti rozbijí okno při blbnutí s kamarády, tak považují za adekvátní, aby je rodiče potrestali tím, že jim přikážou domácí vězení.

H12 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí uvede jako adekvátní trest domácí vězení.

H12 se nepotvrdila. Domácí vězení uvedlo pouze 31% dětí. Jednalo se však o nejčastější odpověď. Dále pak 28% dětí uvedlo jako adekvátní trest škodu zaplatit ze svého, 28% dětí a dále pak 16% dětí uvedlo facku/ pohlavek. Jednalo se o tři nejčastější odpovědi.

Graf 13 Přehled odpovědí na otázku č. 7 - bod rozbítí okna při blbnutí s kamarády (N58)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 3 - Co děti považují za adekvátní trest?

Záměrně jsem vybrala šest odlišných situací a nechala jsem dětem volnou ruku v tom, aby adekvátní trest vymyslely samy, bez jakéhokoli vodítka. Z výzkumu můžeme předpokládat, že děti rozlišují tresty a přiřazují je k určitým situacím, aby byl pro ně trest adekvátní a ony necítily, že jim někdo křivdí. Je zajímavé si všimnout druhů trestů, které děti uváděly.

5.4 Za co by děti měly být trestány a za co naopak ne?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 8, č. 9.

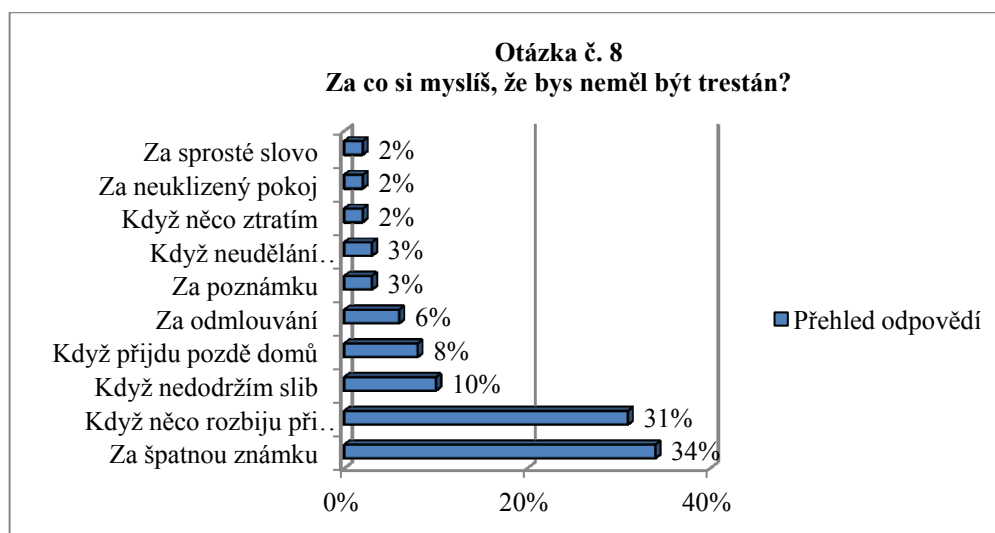
Otázka č. 8

Za co si myslíš, že bys neměl být trestán?

H13: Děti by neměly být trestány za špatné známky ve škole.

H13 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 8 napíše, že by nemělo být trestáno za špatné známky ve škole.

H13 se nepotvrdila odpověď. Děti by neměly být trestány za špatné známky. To uvedlo pouze 34% dětí. Jednalo se o nejčastější odpověď. Dále pak 31% dětí uvedlo, že by nemělo být trestáno za to, když při pomáhání něco rozbije.

Graf 13 Přehled odpovědí na otázku č. 8 (N62)

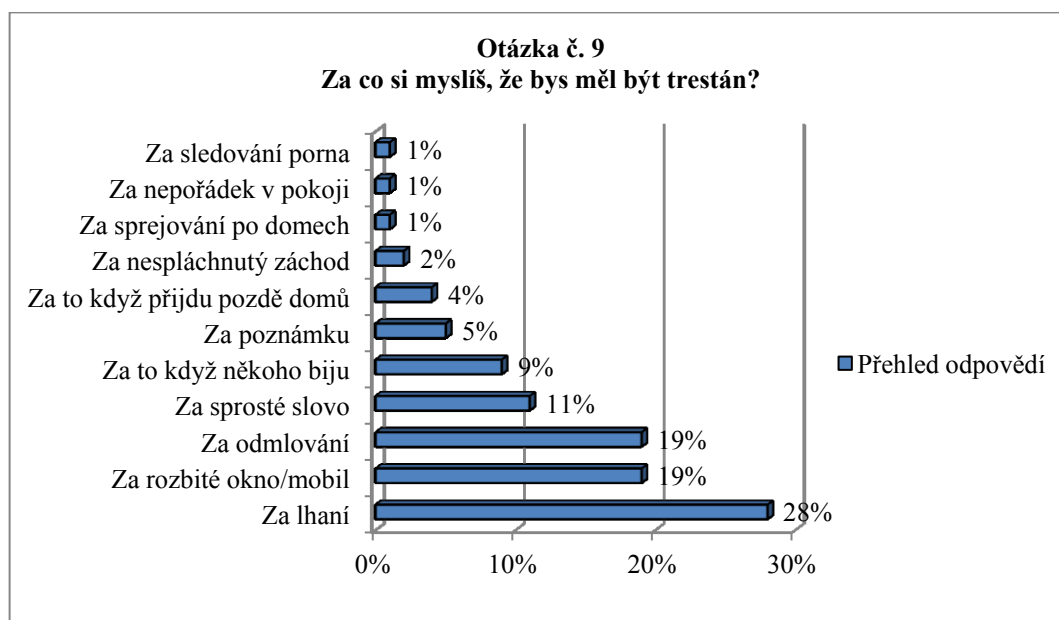
Otázka č. 9

Za co si myslíš, že bys měl být trestán?

H14: Děti by měly být trestány za lhaní, podvádění a zlobení.

H14 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 9 napíše, že by měly být trestány za lhaní, podvádění a zlobení.

H14 se nepotvrdila. Lhaní uvedlo pouze 28% dětí a podvádění a zlobení děti vůbec neuváděly. Lhaní byla jedna z nejčastějších odpovědí. 19% dětí nejčastěji uvádělo, že by měly být trestány za rozbité okno a mobilní telefon. Za odmlouvání trest uvedlo 19%.

Graf 14 Přehled odpovědí na otázku č. 9 (N81)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 4 - Za co by děti měly být trestány a za co naopak ne?

Jednalo se o otevřenou otázku, a tudíž děti mohly opět využít svoji fantazii a rozum. Myslím si, že děti ovlivnila hodně předchozí otázka č. 7. Když se zaměřím na nejčastější odpovědi, tak se právě jednalo o to, co bylo uvedeno v otázce č. 7. Proto byly ovlivněny výpovědi na otázku č. 8 a č. 9.

5.5 Jak jsou v dnešní době děti trestány?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 10, č. 11.

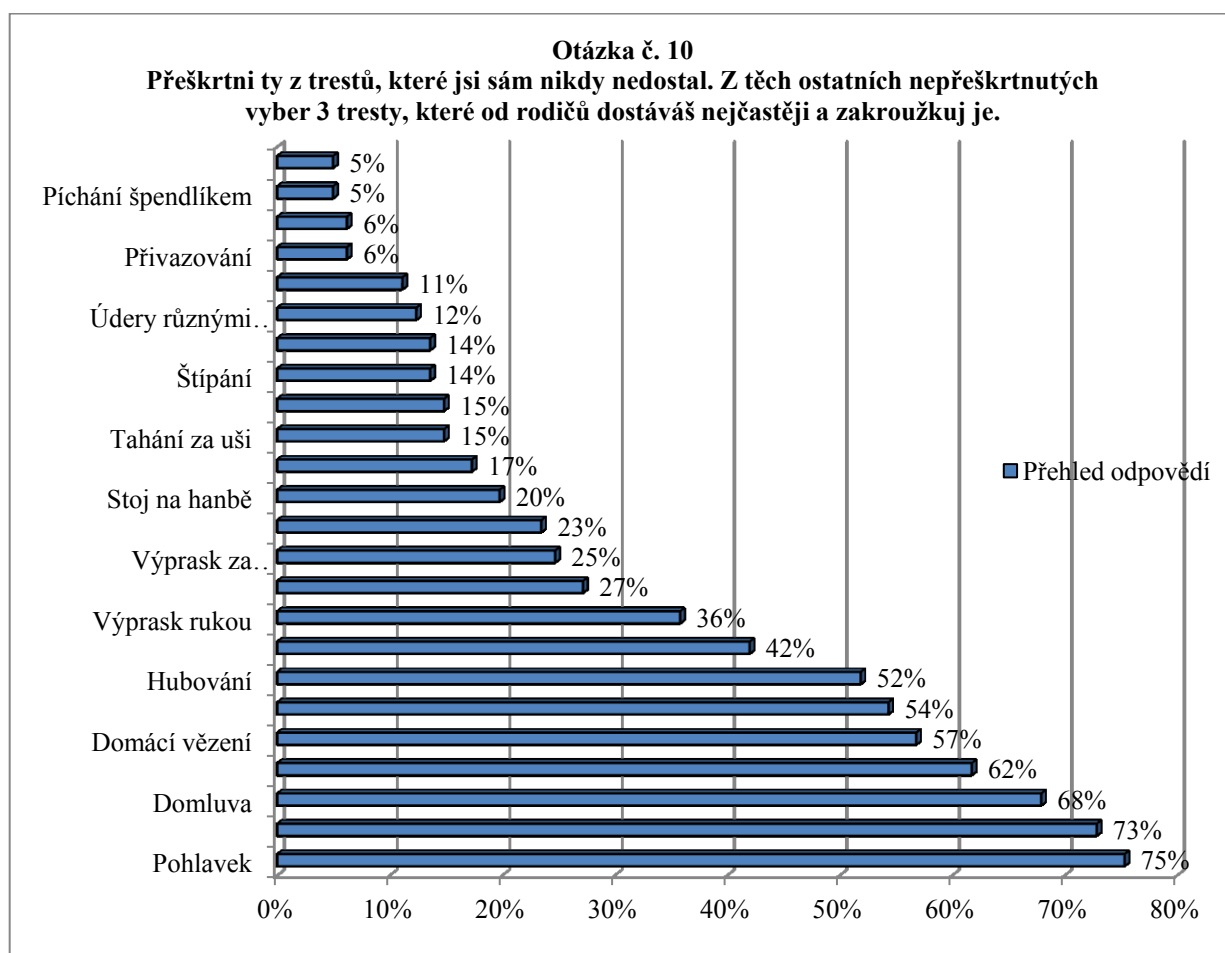
Otázka č. 10

Přeškrtni ty z trestů, které jsi sám nikdy nedostal. Z těch ostatních nepřeškrtnutých vyber 3 tresty, které od rodičů dostáváš nejčastěji a zakroužkuj je. (Viz. dotazník otázka č. 10)

H15: Budou převládat tresty jako facka, zákaz oblíbené činnosti či domácí vězení.

H15 se potvrdí, pokud v otázce č. 10 budou tři nejčastější odpovědi facka, zákaz oblíbené činnosti a domácí vězení.

H15 se nepotvrdila. Mezi tři nejčastější tresty, které rodiče dětem dávají je pohlavek uvedlo 75% dětí, práce za trest uvedlo 73%, domluvu označilo 68%. Až potom následovala facka - 62%, domácí vězení - 57% a zákaz oblíbené činnosti - 54%.

Graf 15 Přehled odpovědí na otázku č. 10 (N81)

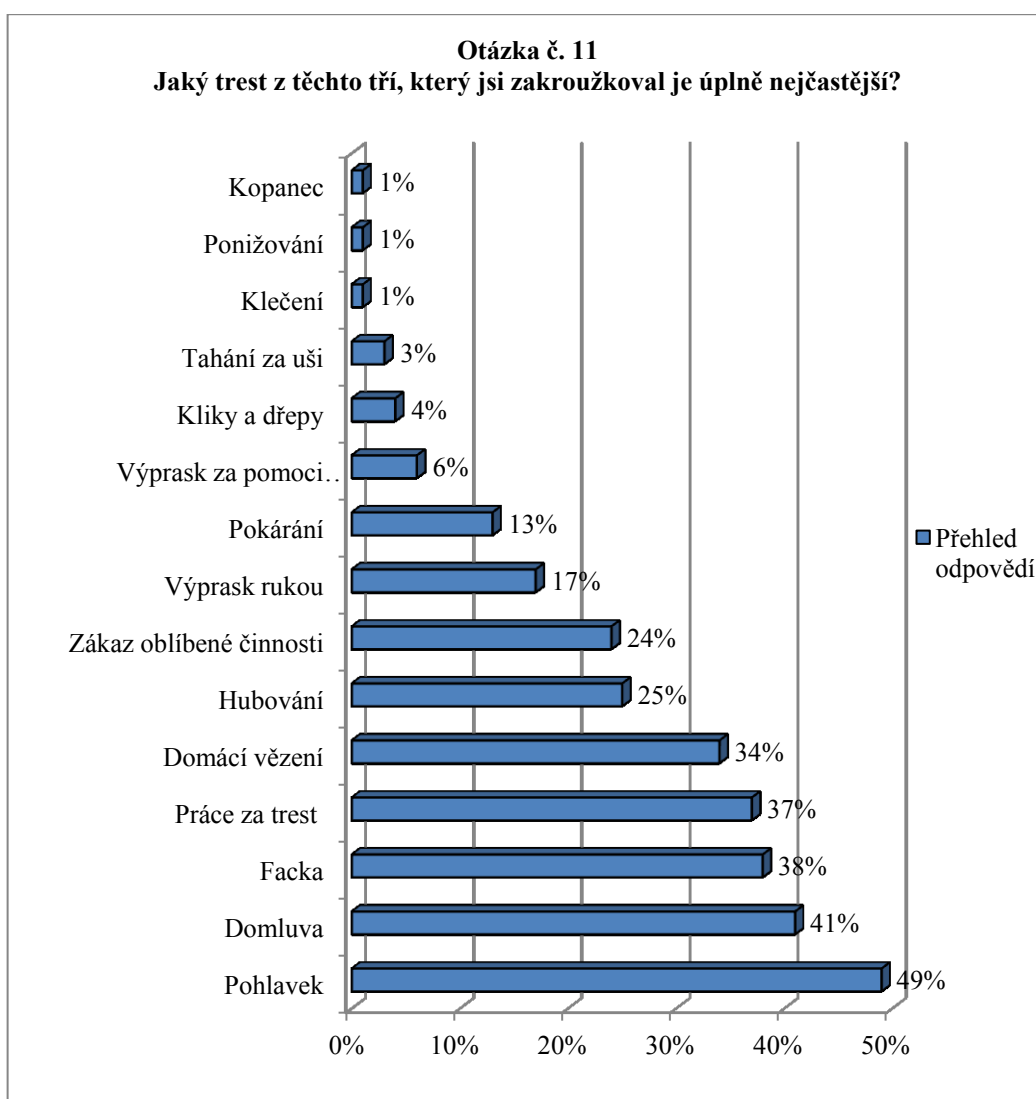
Otázka č. 11

Jaký trest z těchto tří, který jsi zakroužkoval je úplně nejčastější?

H16: Nejčastějším trestem bude domácí vězení.

H16 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 11 zodpoví domácí vězení.

H16 nepotvrdila. Domácí vězení zvolilo pouze 34% dětí. Mezi tři nejčastější odpovědi řadíme pohlavek - 49%, domluva - 41% a facka - 38%.

Graf 16 Přehled odpovědí na otázku č. 11 (N71)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 5 - Jak jsou v dnešní době děti trestány?

Mezi tři nejčastější tresty patřil pohlavek, práce za trest, domluva. Když následoval úkol, aby ze tří trestů, které dostávají nejčastěji, vybraly jeden, vybraly pohlavek. Můžeme tedy říci, že rodiče v dnešní době nejvíce používají při trestání pohlavek.

5.6 Jak rodiče v dnešní době vychovávají své děti?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvíme pomocí otázky č. 12, č. 13.

Otázka č. 12

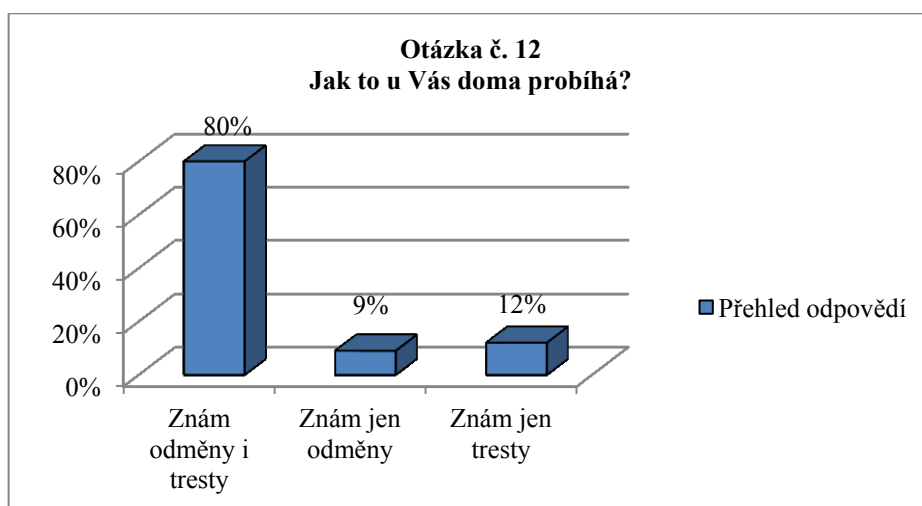
Jak to u Vás doma probíhá?

- a) *Za tvé špatné chování následuje trest, za tvé dobré chování následuje odměna.*
- b) *Znáš jen odměny, u Vás se tresty nepoužívají.*
- c) *Znáš jen tresty, u Vás se odměny nepoužívají.*

H17: Děti dostávají od rodičů jak tresty, tak odměny.

H17 se potvrdí, pokud více jak alespoň 60% dětí v otázce č. 12 zakroužkuje odpověď a).

H17 se vyplnila. 80 % dětí označilo odpověď a). Předpokládám tedy, že děti vyrůstají v rodině, která děti za špatné chování trestá a za dobré odměňuje.

Graf 16 Přehled odpovědí na otázku č. 12 (N83)

Otázka č. 13

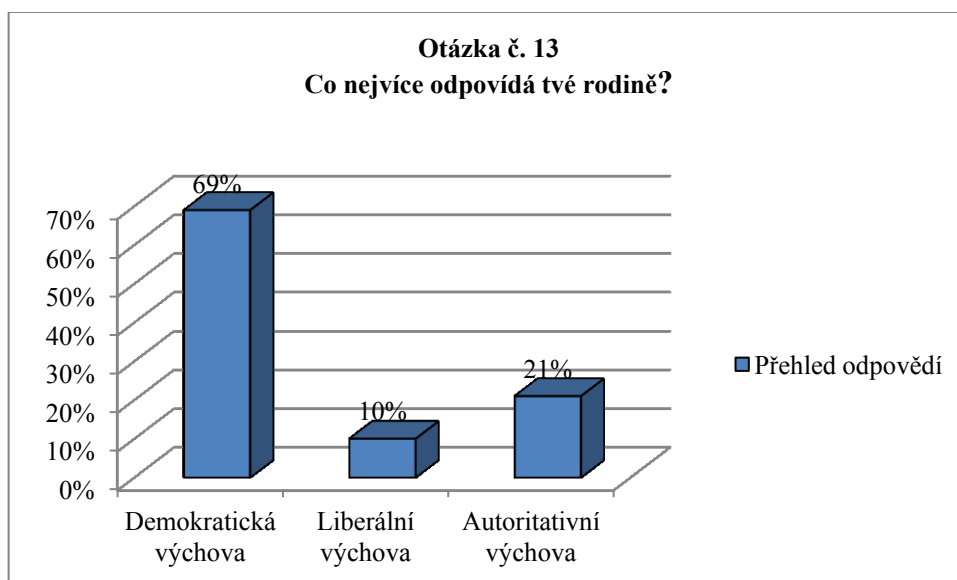
Co nejvíce odpovídá tvé rodině?

- a) *Máme s rodiči přátelský vztah, existují u nás určitá pravidla, rodiče se mnou problém rozebírají, vysvětlují mi, co dělám špatně.*
- b) *Rodiče mi nechávají hodně volnosti, neomezují mě, můžu si dělat, co chci.*
- c) *Rodiče za mě rozhodují, chtějí, abych byl/a poslušný/á, nutí mě plnit jejich příkazy. Pokud neposlechnu, tak mě bijí a vyhrožují.*

H18: Převládá demokratická výchova.

H18 se potvrdí, pokud více jak alespoň 60% dětí v otázce č. 13 zakroužkuje odpověď a).

H18 se vyplnila. 69 % dětí označilo odpověď a). Lze předpokládat, že 55 dětí je vychováváno demokratickou výchovou.

Graf 17 Přehled odpovědí na otázku č. 13 (N80)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 6 - Jak rodiče v dnešní době vychovávají své děti?

Z výzkumu vyplynulo, podle dětí, že je jejich rodiče vychovávají v duchu demokratické výchovy. Což je jistě pozitivní. Děti také dále uváděly, že v rámci výchovy dostávají jak tresty, tak odměny.

5.7 Znají děti pojem týrání, zneužívání a zanedbávání? Pokud ano, odkud se o něm dozvěděly?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 14, č. 15.

Otázka č. 14

Slyšel jsi někdy o týrání, zneužívání a zanedbávání dětí?

- a) *Ano*
- b) *Ano jen o některém z pojmů*

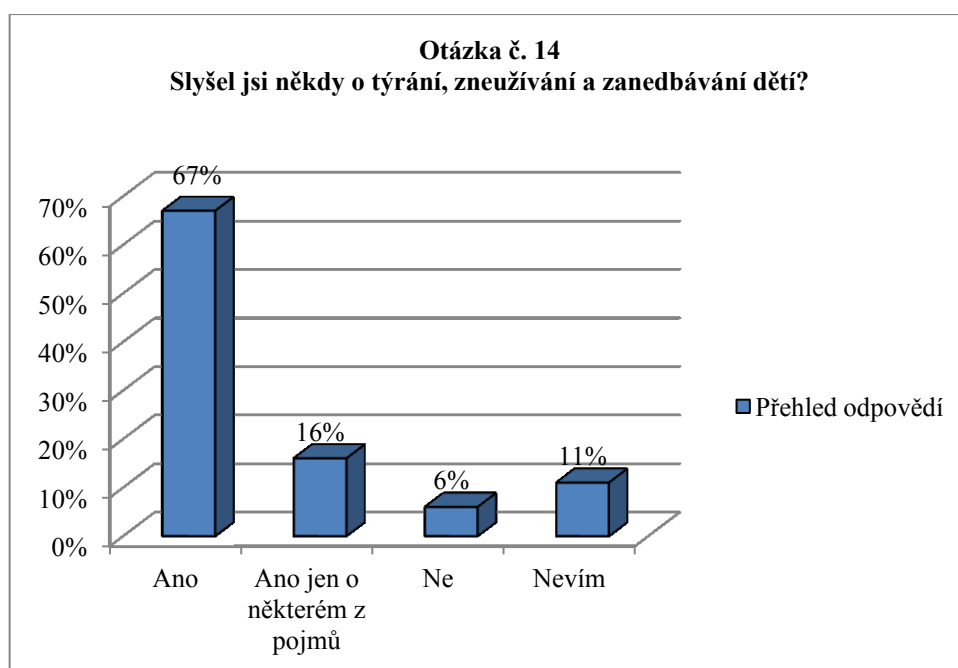
c) *Ne* (Pokus se pokračovat otázkou číslo 16.)

d) *Nevím* (Pokus se pokračovat otázkou číslo 16.)

H19: Děti budou znát některé z těchto pojmů.

H19 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 14 zakroužkuje odpověď a) nebo b).

H19 se potvrdila. 83% dětí v otázce číslo 15 zakroužkovalo odpověď za a) nebo b). Lze tedy předpokládat, že se děti s pojmem už setkaly a znají ho.

Graf 18 Přehled odpovědí na otázku č. 14 (N83)

Otázka č. 15

Pokud jsi v předchozí otázce zakroužkoval/a a) nebo b), tak označ, odkud ses o tom dozvěděl?

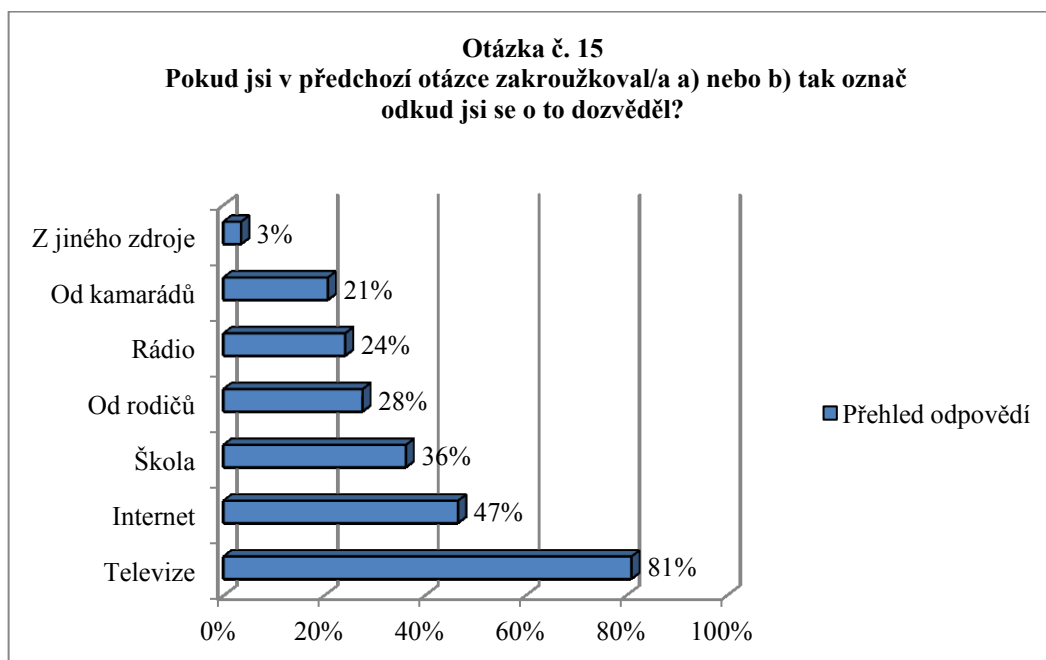
- a) *Televize*
- b) *Rádio*
- c) *Internet*
- d) *Škola*
- e) *Od rodičů*
- f) *Od kamarádů*

g) Z jiného zdroje (pokud zakroužkuješ g) z jiného zdroje, Napiš z jakého)

H20: Děti se o pojmu/pojmech nejčastěji dozvěděly v rámci výuky ve škole.

H20 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 15 zakroužkuje odpověď d) = škola.

H20 se nepotvrdila. Odpověď d) označilo pouze 36% žáků. Děti se o pojmu nejčastěji dozvěděly z televize. Tuto odpověď označilo 81% žáků. Je poněkud zajímavé, že se děti o pojmu dozvěděly z televize. Zajímalo by mě, v jaké souvislosti o tomto pojmu v televizi slyšely. Lze předpokládat, že o něm slyšely ve spojení s tím, že někdo někoho týral, zneužíval či zanedbával.

Graf 19 Přehled odpovědí na otázku č. 15 (N58)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 7 - Znájí děti pojem týrání, zneužívání a zanedbávání? Pokud ano, odkud se o něm dozvěděly?

Z výzkumu je patrné, že děti pojem či pojmy znají. O pojmech se dozvěděly nejčastěji z televize, internetu a školy. Z mého hlediska první dva zdroje nejsou moc relevantní a podávají dítěti hrůzné informace. Myslím si, že získat informace o těchto pojmech ze školy, je pro děti daleko účinnější a přínosnější. Ve škole se spíše o těchto pojmech mluví v rámci prevence a upozornění na to, na co si dát pozor.

5.8 Dokážou děti odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 16.

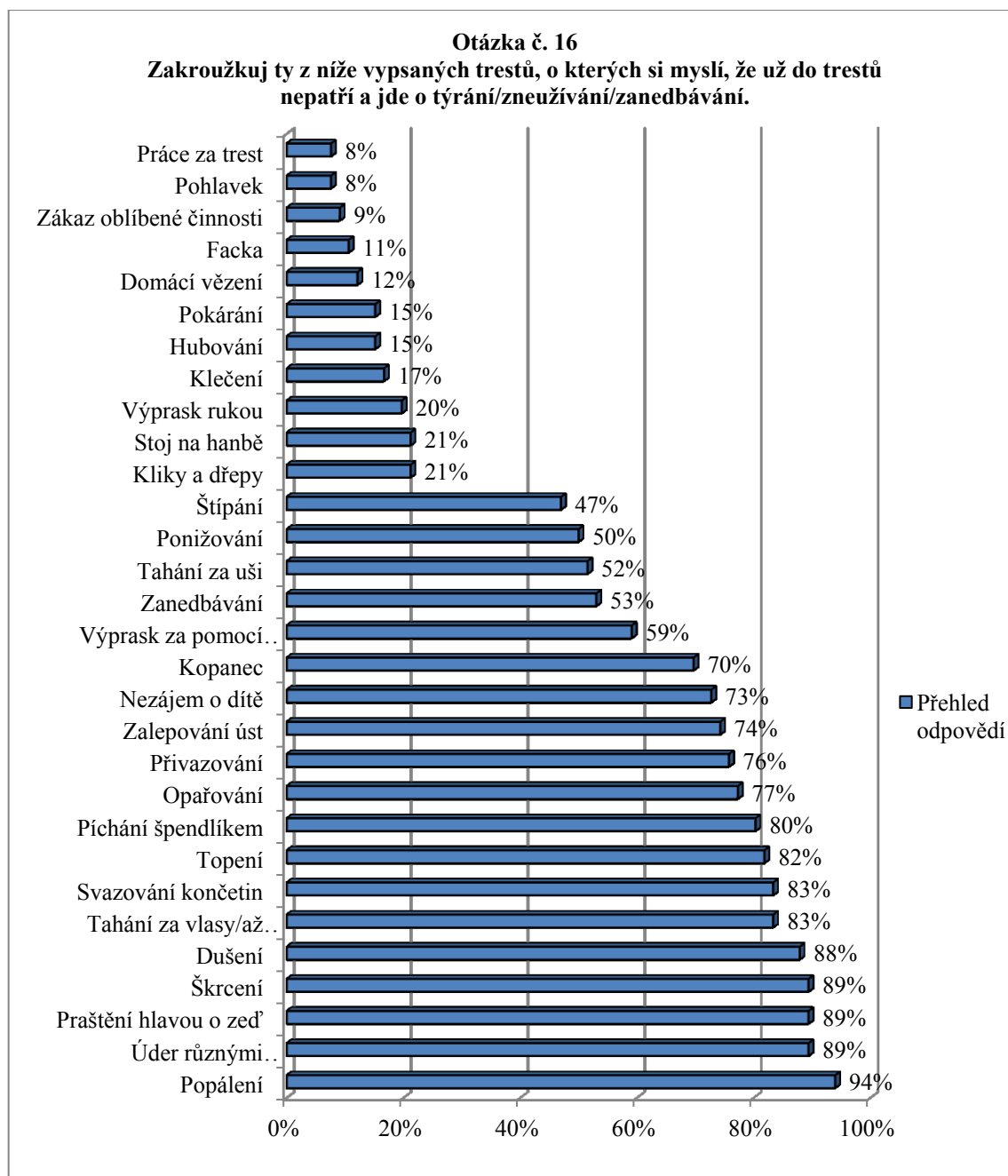
Otázka č. 16

Zakroužkuj ty z níže vypsanych trestů, o kterých si myslíš, že už do trestů nepatří a jde o týrání/zneužívání/zanedbávání. (viz. tabulka, dotazník)

H21 : Ano, děti dokážou odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání.

H21 se potvrdí, pokud v otázce č. 16 budou děti nejčastěji kroužkovat výprask za pomoci nějakého předmětu, praštění hlavou o zeď, úder různými předměty do hlavy, zanedbávání, nezáměr o dítě, zalepování úst, svazování končetin, kopanec, přivazování, popálení, opaření, topení, dušení, škrcení.

H21 se potvrdila. Nejčastěji děti kroužkovaly právě výprask za pomoci nějakého předmětu, praštění hlavou o zeď, úder různými předměty do hlavy, zanedbávání, nezáměr o dítě, zalepování úst, svazování končetin, kopanec, přivazování, popálení, opaření, topení, dušení, škrcení.

Graf 20 Přehled odpovědí na otázku č. 16 (N66)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 8 - Dokážou děti odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání?

Snažila jsem se sestavit graf, který by názorně představoval to, co děti už řadí do týrání, zanedbávání a zneužívání. Pokud bych měla jmenovat pět nejvíce kroužkovaných možností, tak se jednalo o popálení, úder různými předměty do hlavy, praštění hlavou o zeď, škrčení. Můžeme tedy předpokládat, že tyto činy v dětech vyvolávají největší obavy.

5.9 Jak by se děti zachovaly, pokud by o někom, kdo je týraný, zneužívaný nebo zanedbávaný věděly.

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 17.

Otázka č. 17

Co bys dělal/a, pokud by ses dozvěděl/a, že tvého spolužáka/spolužačku, kamaráda/kamarádku rodiče týrají, zneužívají nebo zanedbávají?

- a) Nic bych nedělal/a*
- b) Řekl/a bych to paní učitelce/panu učiteli*
- c) Řekl/a bych to svým rodičům*
- d) Řekl/a bych to nějaké starší osobě*
- e) Řekl/a bych to úplně někomu jinému*

H22: Pokud by děti o někom takovém věděly, tak by to určitě někomu řekly.

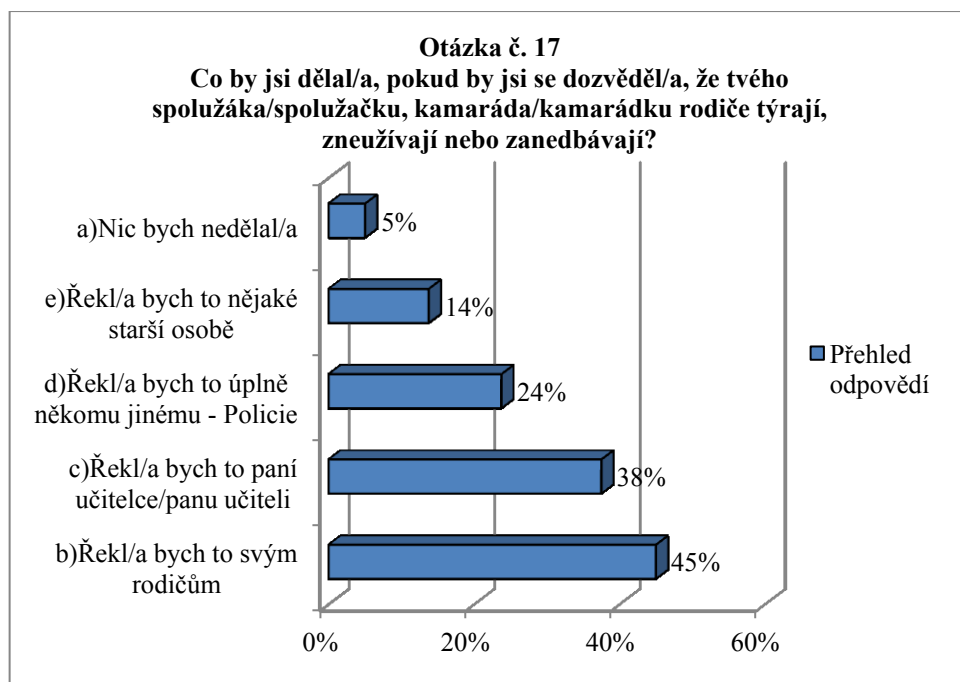
H22 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 17 zakroužkuje odpověď b), c), d) nebo e).

H22 se potvrdila. 95% dětí by to někomu řeklo. Pouze 4 chlapci tedy 5% by nic nedělalo.

H23: Řekly by to rodičům nebo paní učitelce/panu učiteli ve škole.

H23 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 17 zakroužkuje odpověď b) nebo c).

H23 se potvrdila. 45% dětí označilo odpověď za b) a 38% dětí označilo odpověď za c).

Graf 21 Přehled odpovědí na otázku č. 17 (N80)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 9 - Jak by se děti zachovaly, pokud by o někom, kdo je týraný, zneužívaný nebo zanedbávaný, věděly?

Z výzkumu vyplynulo. Pokud by děti o nějaké ohrožen osobě věděly, tak by o tom někomu řekly. Pouze 5% označilo, že by nic nedělalo. Můžeme tedy říct, že většina dětí by se snažila o tom někomu říct. Nejčastější osobou, které by to sdělily, byli rodiči nebo paní učitelka/ pan učitel ve škole.

5.10 Znájí děti nějakou takovou osobu, o které si myslí, že je týraná, zanedbávaná nebo zneužívaná? Pokud ano, proč si to myslí?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 18, č. 19.

Otázka č. 18

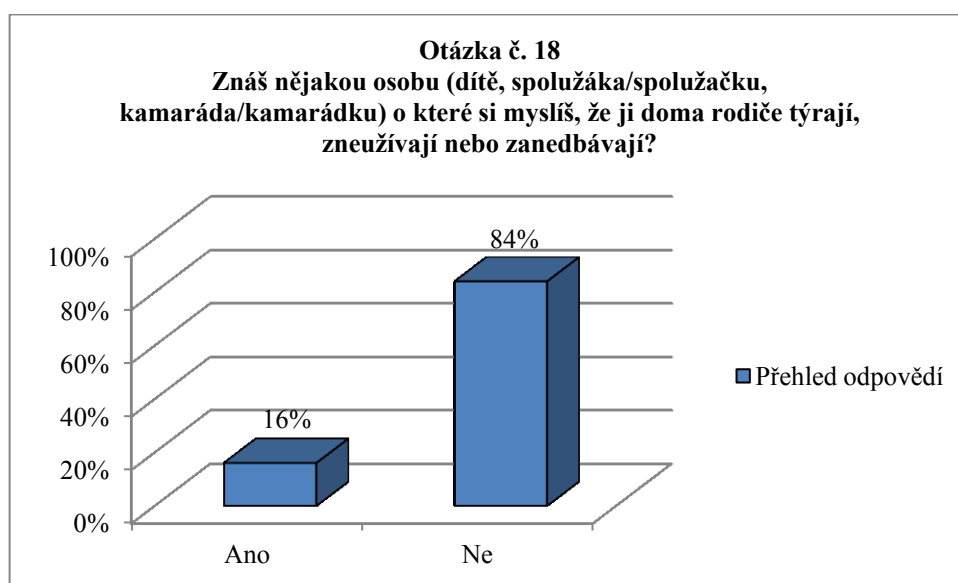
Znáš nějakou osobu (dítě, spolužáka/spolužačku, kamaráda/kamarádku) o které si myslíš, že ji doma rodiče týrají, zneužívají nebo zanedbávají?

- a) *Ano*
- b) *Ne (Pokračuj otázkou číslo 20.)*

H24: Děti žádnou takovou osobu znát nebudou.

H24 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 18 zakroužkuje odpověď b).

H24 se potvrdila. 84% dětí označilo odpověď za b). Neznají tedy žádnou osobu, o které si myslí, že by ji někdo týral, zanedbával nebo zneužíval. Nicméně 13 dětí, což je 16% dětí, označilo odpověď a). Myslí si, že znají nějakou osobu, která by mohla být týrána, zneužívána nebo zanedbávána. Což se mi zdá celkem vysoké číslo.

Graf 23 Přehled odpovědí na otázku č. 18 (N82)

Otázka č. 19

Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a a) ano. Proč si myslíš, že ho/ji doma rodiče týrají, zneužívají nebo zanedbávají? Jak jsi to poznal/a?

Na otázku odpovídalo celkem 10 dětí.

H25: Má po těle modřiny.

H25 se potvrdí, pokud v otázce č. 19 alespoň polovina dětí, které odpovídaly na otázku, uvede důvod - modřiny na těle.

H25 se nepotvrdila. Čtyři z deseti dotazovaných dětí uvedlo důvod modřiny na těle.

Přehled odpovědí:

Chlapci napsali:

„Na skype na něho řvou – nevím kvůli čemu.“

„Protože nosí špatné známky.“

„Má modřiny po těle.“

„Nechci odpovédět.“

„Má modřiny a bulí.“

Dívky napsaly:

„Chodí pořád domlácená.“

„Nemůže ven, bijí ji.“

„Řekla mi to a měla fialovou pusou.“

„Řekla mi to kamarádka.“

„Protože to řekla.“

Zhodnocení výzkumné otázky č. 10 - Znají děti nějakou takovou osobu, o které si myslí, že je týraná, zanedbávaná nebo zneužívaná? Pokud ano, proč si to myslí?

Větší část dětí, žádnou takovou osobu nezná. Avšak 13 dětí uvedlo, že si myslí, že znají nějakou osobu, která by mohla být tímto problémem ohrožena. Myslí si to z mnoha důvodů. Jedním z nich jsou právě modřiny po těle.

5.11 Kde v takovém případě děti týrané, zanedbávané či zneužívané mohou hledat pomoc? Co by jim mohlo pomoci?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozví pomocí otázky č. 20, č. 21.

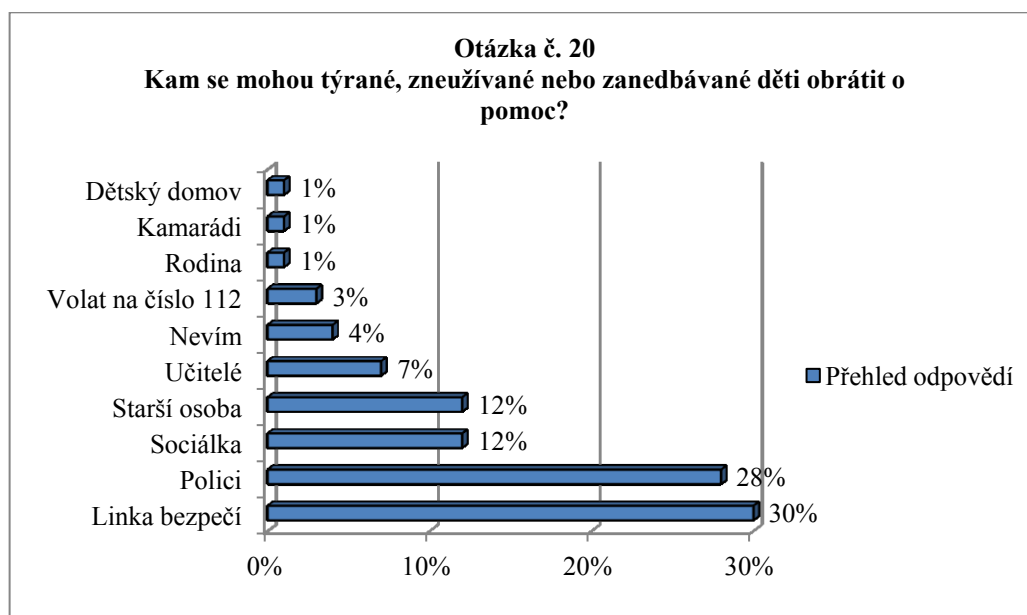
Otázka č. 20

Kam se mohou týrané, zneužívané nebo zanedbávané děti obrátit o pomoc?

H26: Děti mohou hledat pomoc prostřednictvím linky bezpečí.

H26 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 20 napíše linka bezpečí.

H26 se nepotvrdila. Linku bezpečí označilo nejvíce dětí. Hned za ní pak nejčastější odpovědí byla policie. Linku bezpečí označilo 30% dětí a policii 28%.

Graf 25 Přehled odpovědí na otázku č. 20 (N69)

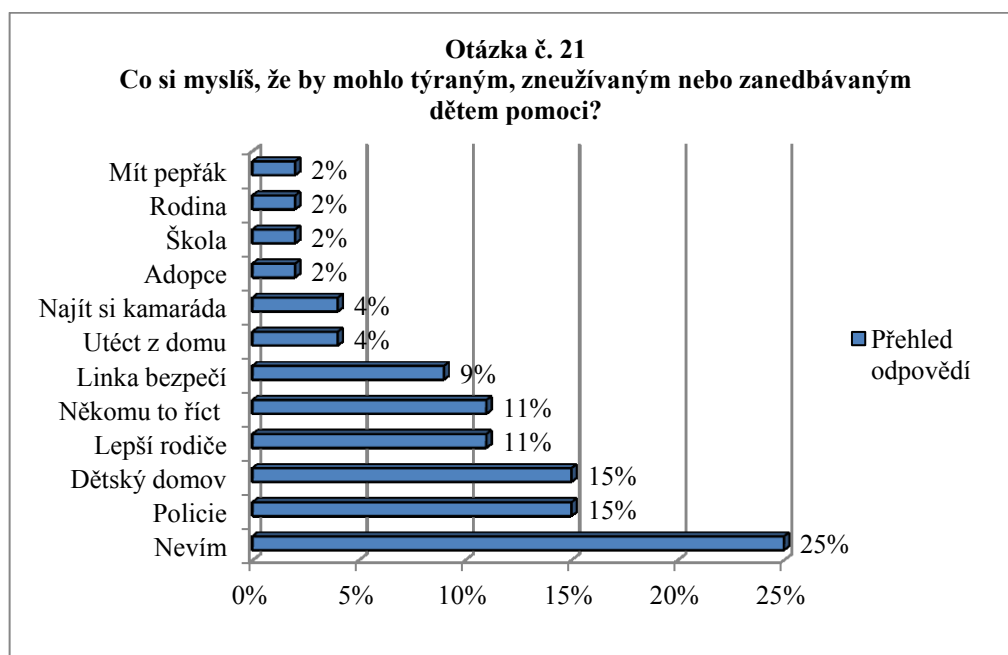
Otázka č. 21

Co si myslíš, že by mohlo týraným, zneužívaným nebo zanedbávaným dětem pomoci?

H27: Dětem by mohlo pomoci nežít s těmi, kteří jim ubližují.

H27 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 21 napíše, že by dětem pomohlo nežít s těmi, kteří jim ubližují.

H27 se nepotvrdila. Děti vymyslely mnoho variant, co by mohlo týraným, zneužívaným nebo zanedbávaným dětem pomoci. Nejčastější odpovědí bylo nevím. Dále děti uváděly, že by jim mohla pomoci policie, dětský domov, lepší rodiče, někomu to říct, linka bezpečí a mnoho dalších.

Graf 26 Přehled odpovědí na otázku č. 21 (N55)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 11 - Kde mohou v takovém případě děti týrané, zanedbávané, či zneužívané hledat pomoc, co by jim mohlo pomoci?

Z výzkumu dle dětí vyšlo, že týrané, zanedbávané a zneužívané děti mohou hledat pomoc na lince bezpečí, na policii, na odboru sociálně právní ochrany dětí (dle dětí sociálka). Děti dále uváděly, že by těmto ohroženým dětem mohl pomoci dětský domov, lepší rodiče nebo se někomu s tímto problémem svěřit.

5.12 Ví děti o tom, že v České republice existují práva dětí? A dokážou děti některá z nich vyjmenovat?

Z dotazníku se odpověď na tuto otázku dozvím pomocí otázky č. 22, č. 23.

Otázka č. 22

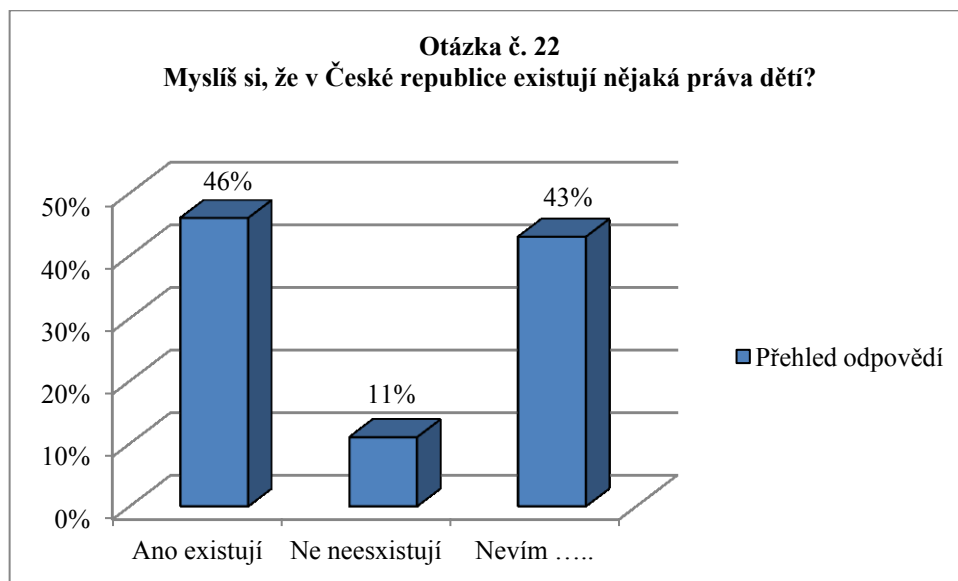
Myslíš si, že v České republice existují nějaká práva dětí?

- a) *Ano existují*
- b) *Ne neexistují* (Pokračuj otázkou číslo 25.)
- c) *Nevím, zda nějaká práva dětí v ČR existují* (Pokračuj otázkou číslo 25.)

H28: Ano, děti ví, že taková práva existují.

H28 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 22 zakroužkuje odpověď a).

H28 se nepotvrdila. Odpověď a) zakroužkovalo pouze 46% dětí. Z grafu vyplývá, že si děti spíše myslí, že práva dětí existují, než neexistují. Další část vůbec neví, zda existují nebo neexistují.

Graf 27 Přehled odpovědí na otázku č. 22 (N81)

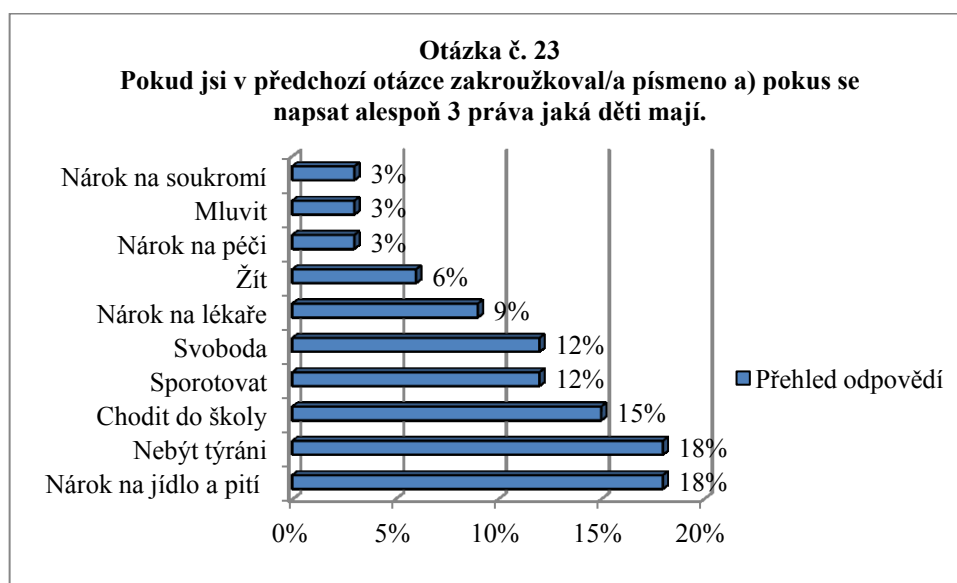
Otázka č. 23

Pokud jsi v předchozí otázce zakroužkoval/a písmeno a) pokus se napsat alespoň 3 práva jaká děti mají.

H29: Děti nedokážou práva dětí vyjmenovat.

H29 se potvrdí, pokud alespoň 60% dětí v otázce č. 23 nebude schopno uvést některé z práv dětí.

H29 se potvrdila. Na tuto otázku odpovídaly pouze ty děti, které v předchozí otázce zakroužkovaly odpověď za a). Mělo tedy odpovídat celkem 33 dětí, všechny děti na tuto otázku odpověděly a všechny byly schopny napsat nějaké právo, které jako děti mají.

Graf 28 Přehled odpovědí na otázku č. 23 (N33)

Zhodnocení výzkumné otázky č. 12 - Ví děti o tom, že v České republice existují práva dětí? Dokážou některá z nich vyjmenovat?

Z výzkumu vyšlo, že pouze 46% dětí ví, že práva dětí existují. 11% dětí si myslí, že žádná taková práva neexistují. Dalších 43% vůbec neví, zda nějaká práva dětí jsou. Dále jsem pokládala otázku těm dětem, které věděly, že práva dětí existují. Otázka zněla, zda dokážou nějaká z těchto práv jmenovat. Jednalo se o 37 dětí. Z tohoto počtu bylo schopno 90% dětí jmenovat jedno z možných práv.

5.13 Shrnutí

Děti v dnešní době vnímají trest jako nezbytnou součást výchovy. Také v něm vidí poučení pro příště. Děti mezi nejhorší tresty řadí domácí vězení, zákaz elektroniky, fyzické tresty a práce za trest. Z výzkumu vyplynulo, že je pro děti lepší a účinnější, když si s nimi rodiče o průšvihů vykládají, domlouvají jim, vysvětlují, proč je něco špatné. Děti

ví, proč se tak příště nechovat. Děti byly schopny odlišit situace, za které by měly být trestány a za které by naopak trestány být neměly. Byly také nápadití v tom, že si vymýšlely adekvátní tresty k situacím, za které by, podle nich, měly být nějak trestány.

Dle výzkumu jsou děti nejčastěji trestány pomocí pohlavků. Dále pak následovala práce za trest a domluva. V dnešní době tedy rodiče nejvíce při trestání využívají pohlavek. Děti uváděly, že mají s rodiči přátelský vztah. Existují u nich určitá pravidla a rodiče s nimi problémy rozebírají. Můžeme tedy říci, že jsou děti vychovávány demokratickou výchovou. Dále uváděly, že rodiče při výchově využívají jak tresty, tak odměny.

Děti pojmy, či některé z pojmů jako je týrání, zneužívání, zanedbávání znají. O těchto pojmech ví především z televize. Děti jsou také schopny odlišit trest od týrání, zneužívání či zanedbávání. Děti také uváděly, že pokud by o někom, kdo je v takovém ohrožení věděly, tak by o tom někomu řekly. Nejčastěji by tuto informaci sdělily rodičům nebo učitelům ve škole. Třináct dětí uvedlo, že si myslí, že znají nějakou osobu, která by mohla být tímto problémem ohrožena. Myslí si z různých důvodů. Děti nejčastěji uváděly, že by tyto ohrožené děti mohly hledat pomoc na lince bezpečí a polici. Také si myslí, že by ohroženým dětem mohl pomoci dětský domov. Menší polovina dětí vůbec neví, zda nějaká práva dětí existují a malá část dětí si myslí, že žádná taková práva neexistují. Děti, které si myslí, že práva dětí existují, byly většinou schopny nějaká práva i jmenovat.

O těchto tématech je napsáno nespočet prací a poměrně i dost výzkumů. Avšak výzkum, který by se zaměřoval na děti ve věku 9-12 let, jsem nenašla.

ZÁVĚR

Cílem teoretické části bylo seznámit se s mnoha pojmy, které s prací souvisí. Teoretická část se skládala ze tří kapitol. Jednotlivé kapitoly byly poměrně obsáhlé. V první kapitole s názvem Děti jsem se zabývala vymezením pojmu dítě, mladším školním věkem, vývojem dítěte, výchovou dětí a různými typy výchov. V druhé kapitole jsem se věnovala právě trestům ve výchově. Zmiňovala jsem pojem trest, dále jsem rozebírala jednotlivé typy trestů, důvody trestání, funkce trestů a rizika trestů. Třetí kapitola byla velmi rozsáhlá. Nazvala jsem jí Tresty za hranicí normy - Syndrom CAN. V této kapitole jsem se nejprve věnovala tomu, co vlastně vymezuje tresty za hranicí normy. Vymezovala jsem tedy práva dětí dokumenty Úmluva o právech dítěte, Listina základních práv a svobod, Občanský zákoník, Trestní právo a Sociálně- právní ochrana dětí. Dále jsem se věnovala pojmu Syndrom CAN. Rozebírala jsem jednotlivé způsoby, jak může být dítě ohroženo. Na konci jsem zmínila důsledky syndromu CAN. Celá teoretická část mi byla pomocníkem při vytváření dotazníku a zpracování dat.

Cílem empirické části bylo vytvořit metodologický postup, vymezit metodologii výzkumu, stanovit si výzkumný cíl, hypotézy a jejich operacionalizaci, zvolit výzkumnou techniku, charakterizovat zkoumaný vzorek a zvolit si metodu k zpracování dat. Tím nejdůležitějším, ale bylo získat výsledky z provedeného výzkumu za pomoci dotazníku.

Cílem celé práce bylo zjistit, jak děti v dnešní době vnímají trest, míru trestu, co považují za adekvátní trest, jak jsou v dnešní době děti trestány a zda dokážou odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání.

Stanovený cíl práce se mi povedlo naplnit. Zjistila jsem, že děti v dnešní době vnímají trest jako nezbytnou součást výchovy. Trest vnímají jako poučení. V rámci nějaké míry trestů považují za nejhorší trest domácí vězení, zákaz elektroniky, fyzické tresty a práce za trest. Děti dávaly přednost domluvě, vysvětlování a řešení toho, proč se tak příště nemají chovat před rychlým fyzickým trestem bez jakéhokoli vyjadřování. Nejčastějším trestem v dnešní době je pohlavek, práce za trest a domluva. Poslední částí z mého stanoveného cíle bylo zjistit, zda děti dokážou odlišit trest od týrání, zneužívání a zanedbávání. Z výzkumu vyplynulo, že děti jsou schopny odlišit adekvátní trest od prvků týrání, zneužívání a zanedbávání.

Jsem velmi ráda, že jsem si toto téma mohla zvolit. Veškeré informace byly pro mne velmi přínosné a obohacující pro můj další rozvoj.

BIBLIOGRAFICKÝ SEZNAM

Odborná literatura

1. BECHYŇOVÁ, V., BUBLEOVÁ, V., DUŠKOVÁ, Z., DYDŇANSKÁ, R., GJURIČOVÁ, Š., KONVIČKOVÁ, ..., VÁVROVÁ, A. (2007). Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS.
2. BROCKERT, S. (1996). *Encyklopedie pro rodiče: Populárně naučná příručka výchovy dětí*. Praha: Papyrus.
3. DISMAN, M. (2007). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
4. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOLEKTIV. (1995). *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing.
5. FILIUM. (1995). *Children Learn What They Live*. International Secretary of FILIUM. Madrid: Apartado de Correos.
6. FINKELHOR, D. (1986). *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*. Sage, Beverly Hills, CA.
7. KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. (2008). *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála.
8. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006) *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
9. LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K. (2006) *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.
10. MATĚJČEK, Z. (2000). *Po dobrém, nebo po zlém?*. Praha: Portál.

11. MATOUŠEK, O., (1993). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství.
12. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. (2010). *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál.
13. OSN, (1991) *Úmluva o právech dítěte*. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí. Sbírka zákonů č. 104. Praha.
14. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
15. REICHEL, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing.
16. VAGTNEROVÁ, M. (2008). *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
17. VANÍČKOVÁ, E. (2009). *Interpersonální násilí na dětech*. Praha: Úřad vlády ČR.
18. VANÍČKOVÁ, E. (2004). *Tělesné tresty dětí: definice, popis, následky*. Praha: Grada.
19. VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍKOVÁ, H., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. (1995). *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
20. WORLDWIDE, E., BARNEN, R. (1998). *Hitting people is wrong - and Children are people too*. London: APPROACH .

Odborná periodika

1. KNAUSOVÁ, I. (2011). Teorie a praxe sanace rodiny v českém prostředí - kvalitativní sonda do terénní práce s ohroženou rodinou v současnosti. *Sociální práce/Sociální práce*, č.1, s. 71.
2. ZAMBOJ, L. (2011). V „boji o děti“ se bez legislativních změn neobejdeme. *Sociální práce/Sociální práce*, č.2, s. 15.

Elektronické zdroje

1. LABUSOVÁ E. Šance dětem [on-line]. „Mladší školní věk“. Aktualizace: 22.10.2014. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/vyvoj-ditete-a-jeho-potreby/mladsi-skolni-vek.shtml> [cit. 22.1.2015].
2. Dětská práva, Děti mají také svá práva! [on-line]. „Lidská práva“. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz/deti-jejich-prava/lidska-prava> [posl. akt. neuvedeno] [cit. 19.1. 2015].
3. Studium Psychologie [on-line]. „Etapy psychického vývoje: vstup dítěte do školy, mladší školní věk. Psychologická charakteristika těchto období, jejich význam pro další vývoj“. Dostupné z <http://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/5-vstup-do-skoly-skola.html> [posl. akt. neuvedeno] [cit. 16.1. 2015].
4. Odbor 21, Ministerstvo práce a sociálních věcí [on-line]. „Legislativa a systém sociálně-právní ochrany“. Aktualizace: 15.1.2013. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304> [cit. 22.1.2015].
5. Vládní kampaň Stop násilí na dětech [on-line]. „Formy násilí páchaného na dětech“. Dostupné z: <http://stopnasilinadetech.cz/formy-nasili> [posl. akt. neuvedeno] [cit. 21.1. 2015].
6. Zákony pro lidi [on-line]. „Předpis č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí“. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359> [posl. akt. neuvedeno] [cit. 22.1. 2015].

Zákony

1. *Zákon trestní zákoník*. Zákon č. 40/2009 Sb. v účinném znění ke dni 22. 01. 2015.
2. *Zákon občanský zákoník*. Zákon č. 89/2012 Sb. v účinném znění ke dni 20. 01. 2015.
3. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Zákon č. 359/1999 Sb. v účinném znění ke dni 22. 01. 2015

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1: Dotazník

DOTAZNÍK

Pro žáky 4. a 5. třídy

Milí školáci

Jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Palackého v Olomouci, Cyrilometodějské teologické fakulty oboru Charitativní a sociální práce. Tento dotazník bude sloužit jako podklad k mé výzkumné části v bakalářské práci, která nese název: Co děti vidí jako trest a co už je pro ně ubližování? Dotazník je zcela anonymní a všechny informace, které v dotazníku uvedete, budou použity pouze pro můj výzkum a nebudou nikde zveřejněny.

Zvolenou odpověď zakroužkuj nebo ji napiš vlastními slovy.

Předem Vám děkuji za pravdivé vyplnění dotazníku. ☺

Kateřina Hartlová

1. K čemu si myslíš, že jsou tresty dobré?
 - a) Tresty jsou tu od toho, abychom si uvědomili, že jsme udělali něco špatně.
 - b) Tresty jsou tu proto, abychom se poučili z toho, co jsme udělali špatně a příště už to neudělali.
 - c) Tresty dostáváme proto, abychom se zbavili pocitu viny za to, co jsme udělali.
 - d) Souhlasím se všemi předchozími a), b), c)
 - d) Mám jiný návrh na to, k čemu jsou tresty dobré. (Napiš ☺, jaký máš návrh)

2. Myslíš si, že je možné děti vychovávat bez trestů?
 - a) Ano
 - b) Ne

3. Souhlasíš nebo nesouhlasíš s větou: Výchova, která staví jen na trestech, je špatná!

a) Ano souhlasím

b) Ne souhlasím

4. Jaký trest, který jsi kdy v životě dostal, byl pro tebe nejhorší? Napiš ☺

5. Jaký nejhorší trest dostal tvůj kamarád? Napiš ☺

6. Co je pro tebe lepší? Když tě rodiče trestají tím, že Ti tvůj průšvih vysvětlují a domlouvají Ti: „Ať už se to příště nestane.“ Říkají Ti, proč je to špatné a třeba se s Tebou nebaví.? Nebo je lepší, když tě nějakým způsobem udeří a už se k tvému průšvihu dál nevyjadřují?

a) Je pro mě lepší, když rodiče se mnou můj průšvih řeší tím, že mi domlouvají a vysvětlují mi, proč to příště už nemám dělat nebo na co si mám dát příště pozor.

b) Je pro mě lepší, když rodiče se mnou můj průšvih řeší tím, že mě udeří a už se k mému průšvihu dále nevyjadřují.

7. K jednotlivým situacím připiš, jaké tresty by sis za tyto problémy/průšvihy dal ty sám, abys je příště už nedělal a ponaučil se.

Lhaní

.....

Odmlouvání

.....

Opakovaná poznámka v žákovské knížce

.....

Nedodržení slibu

.....

Rozbití talíře při utírání nádobí

.....

Rozbití okna při blbnutí s kamarády

.....

8. Za co si myslíš, že bys neměl být trestán? Napiš 3 situace. ☺

-
-
-

9. Za co si myslíš, že bys měl být trestán? Napiš 3 situace. ☺

-
-
-

10. Přeškrtni ty z trestů, které jsi sám nikdy nedostal. Z těch ostatních nepřeškrtnutých vyber 3 tresty, které od rodičů dostáváš nejčastěji a zakroužkuj je.

Facka	Pohlavek	Výprask rukou	Výprask za pomoci nějakého předmětu	Kopanec
Štípání	Tahání za uši	Zalepování úst	Tahání za vlasy/ vytrhávání vlasů	Škrčení
Hubování	Svazování končetin	Stoj na hanbě	Údery různými předměty do hlavy	Klečení
Ponižování	Píchání špendlíkem	Kliky a dřepy	Praštění hlavou o zeď	Přivazování

Pokárání	Domácí vězení	Práce za trest	Zákaz oblíbené činnosti	Domluva

11. Jaký trest z těchto tří, který jsi zakroužkoval je úplně nejčastější? Napiš ☺

12. Jak to u Vás doma probíhá?

- a) Za tvé špatné chování následuje trest, za tvé dobré chování následuje odměna.
- b) Znáš jen odměny, u vás se tresty nepoužívají.
- c) Znáš jen tresty, u vás se odměny nepoužívají.

13. Co nejvíce odpovídá tvé rodině?

- a) Máme s rodiči přátelský vztah, existují u nás určitá pravidla, rodiče se mnou problém rozebírají, vysvětlují mi, co dělám špatně.
- b) Rodiče mi nechávají hodně volnosti, neomezují mě, můžu si dělat, co chci.
- c) Rodiče za mě rozhodují, chtějí, abych byl/a poslušný/á, nutí mě plnit jejich příkazy, pokud neposlechnu, tak mě bijí a vyhrožují.

14. Slyšel jsi někdy o týrání, zneužívání a zanedbávání dětí?

- a) Ano
- b) Ano jen o některém z pojmů
- c) Ne (Pokus se pokračovat otázkou číslo 16.)
- d) Nevím (Pokus se pokračovat otázkou číslo 16.)

15. Pokud jsi v předchozí otázce zakroužkoval/a a) nebo b) tak označ, odkud ses o tom dozvěděl?

- a) Televize
- b) Rádio
- c) Internet
- d) Škola
- e) Od rodičů
- f) Od kamarádů
- g) Z jiného zdroje (pokud zakroužkuješ g) z jiného zdroje, Napiš z jakého ☺)

.....

16. Zakroužkuj ty z níže vypsanych trestů, o kterých si myslíš, že už do trestů nepatří a jde o týrání/zneužívání/zanedbávání.

Facka	Pohlavek	Výprask rukou	Kopanec	Štípání
Klečení	Stoj na hanbě	Zákaz oblíbené činnosti	Nezájem o dítě	Popálení
Zanedbávání	Praštění hlavou o zeď	Domácí vězení	Tahání za uši	Hubování
Privazování	Kliky a dřepy	Dušení	Škrčení	Ponižování
Pokárání	Píchání špendlíkem	Opaření	Zalepování úst	Topení
Práce za trest	Tahání za vlasy/až vytrhávání vlasů	Výprask za pomoci nějakého předmětu	Svazování končetin	Údery různými předměty do hlavy

17. Co bys dělal/a, pokud by ses dozvěděl/a, že tvého spolužáka/spolužačku, kamaráda/kamarádku rodiče týrají, zneužívají nebo zanedbávají?

- a) Nic bych nedělal/a
- b) Řekl/a bych to paní učitelce/panu učiteli
- c) Řekl/a bych to svým rodičům
- d) Řekl/a bych to nějaké starší osobě
- e) Řekl/a bych to úplně někomu jinému (Napiš ☺ komu bys to řekl/a)

.....

18. Znáš nějakou osobu (dítě, spolužáka/spolužačku, kamaráda/kamarádku), o které si myslíš, že ji doma rodiče týrají, zneužívají nebo zanedbávají?

a) Ano

b) Ne (Pokračuj otázkou číslo 20.)

19. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a a) ano. Proč si myslíš, že ho/ji doma rodiče týrají, zneužívají nebo zanedbávají? Jak jsi to poznal/a? Napiš ☺

20. Kam se mohou týrané, zneužívané nebo zanedbávané děti obrátit o pomoc? Napiš ☺

21. Co si myslíš, že by mohlo týraným, zneužívaným nebo zanedbávaným dětem pomoci? Napiš ☺

22. Myslíš si, že v České republice existují nějaká práva dětí?

a) Ano existují

b) Ne neexistují (Pokračuj otázkou číslo 24.)

c) Nevím, zda nějaká práva dětí v ČR existují (Pokračuj otázkou číslo 24.)

23. Pokud jsi v předchozí otázce zakroužkoval/a písmeno a) pokus se napsat alespoň 3 práva jaká děti mají. Napiš ☺

•

-
-

24. Kolik ti je let? Napiš 😊

.....

25. Jsi

- a) Dívka
- b) Chlapec

Děkuji Ti za pomoc 😊 Jsem ráda, že jsi dotazník vyplnil/a 😊